

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. rugsėjo 8 d.
(OR. en)

12003/22

Tarpinstitucinė byla:
2022/0263 (NLE)

SOC 475
GENDER 140
EMPL 325

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2022 m. rugsėjo 8 d.
kam:	Tarybos generaliniam sekretoriatui
Komisijos dok. Nr.:	COM(2022) 442 final
Dalykas:	Pasiūlymas dėl TARYBOS REKOMENDACIJOS dėl ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srities Barcelonos tikslų peržiūros

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2022) 442 final.

Pridedama: COM(2022) 442 final

Briuselis, 2022 09 07
COM(2022) 442 final

2022/0263 (NLE)

Pasiūlymas

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srities Barselonos tikslų peržiūros

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

• Pasiūlymo pagrindimas ir tikslai

2021 m. Komisijos Pirmininkė Ursula von der Leyen savo pranešime apie Sąjungos padėtį paskelbė apie Europos priežiūros strategiją, kuria siekiama padėti moterims ir vyrams rasti geriausias priežiūros paslaugas įvairiais gyvenimo etapais ir užtikrinti kuo geresnę profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą. Inicatyvą sudaro Komisijos komunikatas dėl Europos priežiūros strategijos¹ ir prie jos pridėti du pasiūlymai dėl Tarybos rekomendacijų: vienas – dėl Barselonos tikslų, susijusių su ikimokykliniu ugdymu ir priežiūra, peržiūros, o kitas – dėl ilgalaikės priežiūros².

Galimybė naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis yra pagrindinis moterų dalyvavimo darbo rinkoje veiksnys. Ryšys tarp motinų dalyvavimo darbo rinkoje ir ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymo rodiklių yra ypač stiprus, jei motinų jauniausias vaikas yra jaunesnis nei 3 metų. Atsižvelgdama į tai, 2002 m. Europos Vadovų Taryba³ nustatė Barselonos tikslus vaikų priežiūros srityje, siekdama padidinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje plečiant ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimą. Europos Vadovų Taryba nustatė du tikslus, t. y. užtikrinti, kad 90 proc. vaikų nuo 3 metų iki privalomojo mokyklinio amžiaus lankyti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas ir kad tokias įstaigas lankyti 33 proc. jaunesnių nei 3 metų vaikų⁴. Nors Barselonos tikslai vidutiniškai buvo pasiekti ES lygmeniu, kai kurios valstybės narės gerokai atsilieka, o skirtumai, visų pirma vaikų iš mažesnes pajamas gaunančių namų ūkių atžvilgiu, išlieka.

Šios rekomendacijos tikslas – skatinti valstybes nares didinti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas lankančių vaikų skaičių, kad moterims būtų sudarytos palankesnės sąlygos dalyvauti darbo rinkoje ir kad būtų skatinamas socialinis ir kognityvinis vaikų, visų pirma vaikų, esančių pažeidžiamoje padėtyje arba iš nepalankios aplinkos, vystymasis. Konkrečiai, Komisija siūlo peržiūrėti Barselonos tikslus, kad būtų suteiktas naujas postūmis toliau didinti valstybėse narėse ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas lankančių vaikų skaičiaus konvergenciją⁵ ir taip padėti didinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje ir panaikinti vyrų ir moterų užimtumo lygio skirtumą⁶. Jame taip pat aptariami papildomi aspektai, kurie yra svarbūs siekiant Barselonos tikslų, visų pirma ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų įperkamas, prieinamas ir kokybė, kurie yra labai svarbūs siekiant patenkinti tėvų ir vaikų poreikius ir taip daryti įtaką faktiniam naudojimuisi tokiomis paslaugomis. Jame valstybės narės taip pat raginamos atsižvelgti į ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymo trukmę, kuri turėtų būti pakankama, kad tėvai galėtų prasmingai dirbti mokamą

¹ COM(2022) 440.

² COM(2022) 441.

³ 2002 m. kovo 15–16 d. Barselonoje posėdžiavusios Vadovų Tarybos išvados, dok. Nr. SN 100/1/02 REV 1.

⁴ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Ataskaita dėl Barselonos tikslų“ (2013 m.), [Barselonos tikslai \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/eu-press-room/16884/attachment/data/1/16884101.pdf).

⁵ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. lyčių lygybės strategija“, COM(2020) 152 *final*.

⁶ Vyrų ir moterų užimtumo lygio skirtumas reiškia vyrų ir moterų užimtumo lygio skirtumą procentiniais punktais.

darbą, ir į ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas lankančių vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalį.

Nuo 2002 m. moterų užimtumas nuolat didėjo ir 2021 m. pasiekė 67,7 proc., palyginti su 60,7 proc. 2010 m.⁷, nors dėl COVID-19 krizės 2020 m. jis sumažėjo (66,1 proc.). Ši didėjimo tendencija susijusi su tuo, kad didėja moterų išsilavinimo lygis: daugiau moterų baigia aukštąjį mokslą ir įgyja aukšto lygio diplomus⁸.

Nepaisant šio pagerėjimo, vyrų ir moterų užimtumo lygio skirtumas tebėra didelis ir 2021 m. siekė 10,8 procentinio punkto⁹. EUROFOUND apskaičiavo, kad dėl vyrų ir moterų užimtumo skirtumo 2018 m. prarasta 320 mlrd. EUR. Didžiąją šios sumos dalį sudaro pajamos ir socialinės įmokos, kurios ekonomikoje prarandamos dėl to, kad moterys nedirba¹⁰. Vyrų ir moterų užimtumo lygio skirtumą ir su priežiūra susijusias pareigas sieja glaudus ryšys. Moterims tenka pagrindinė atsakomybė už vaikų ir suaugusiųjų, kuriems reikalinga priežiūra, priežiūrą ir pagrindinę atsakomybę už namų ūkio darbus. Ši nelygybė riboja jų galimybes dirbti apmokamą darbą ir skirti jam laiko.

2021 m. Darbo jėgos tyrimas (DJT) rodo, kad 27 ES valstybėse narėse iš visų darbo neieškančių asmenų, prižiūrinių vaikus ar suaugusiuosius, kuriems reikalinga priežiūra, 27,9 proc. yra moterys ir tik 8,0 proc. – vyrai¹¹. 2019 m. prieš pandemiją šie skaičiai buvo atitinkamai 32,6 proc. ir 7,6 proc.¹² Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) nurodo, kad dėl su priežiūra susijusių pareigų 7,7 mln. moterų Europoje nedalyvauja darbo rinkoje ir daugelis moterų dirba tik ne visą darbo dieną: 29 proc. moterų, dirbančių ne visą darbo dieną, kaip pagrindinę priežastį nurodė su priežiūra susijusias pareigas, palyginti su tik 6 proc. vyrų¹³.

Vyrų ir moterų su priežiūra susijusių pareigų skirtumas, t. y. laiko, kurį moterys ir vyrai skiria neapmokamai priežiūros veiklai, skirtumas yra susijęs su lyčių stereotipais, susijusiais su moterų ir vyrų profesijomis ir vaidmenimis, ir juos dar labiau sustiprina. Vis dar įprasta tikėtis, kad moterys prisiims daugiau neapmokamų su priežiūra susijusių pareigų nei vyrai, net šeimose, kuriose abu partneriai dirba apmokamą darbą. Prieš COVID-19 krizę ES dirbančios moterys, turinčios vaikų iki 7 metų ir gyvenančios poroje, neapmokamam darbui skyrė vidutiniškai 39 valandas per savaitę, palyginti su 19 valandų per savaitę¹⁴ tokioje

⁷ Eurostatas, „Užimtumas ir aktyvumas pagal lytį ir amžių. Metiniai duomenys“, galima rasti adresu [Employment and activity by sex and age - annual data \[LFSI_EMP_A\]](#).

⁸ Europos Komisijos „Ataskaita dėl lyčių lygybės ES“, (2021 m.), [annual_report_ge_2021_en.pdf \(europa.eu\)](#).

⁹ [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](#).

¹⁰ EUROFOUND, „Moterys ir lygybė darbo rinkoje. Ar COVID-19 sumenkino pastarojo meto laimėjimus?“ (angl. „Women and labour market equality: Has COVID-19 rolled back recent gains?“), 2020 m., Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas.

¹¹ Eurostato duomenų bazės lentelė LFSI_IGAR, „Neįgalių suaugusiųjų arba vaikų priežiūra ir kitos šeiminių ar asmeninių priežastys“, nedirbančių ir norinčių dirbti gyventojų procentinė dalis, 15–64 metų amžiaus grupė.

¹² EIGE, mokslinių tyrimų pranešimas „Lyčių lygybė ir COVID-19 socialinis ir ekonominis poveikis“ (angl. „Gender equality and the socio-economic impact of COVID-19“ (2021 m.), p. 15, [Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic | Europos lyčių lygybės institutas \(europa.eu\)](#).

¹³ EIGE, „Lyčių nelygybė priežiūros sektoriuje ir jos padariniai darbo rinkai“ (angl. „Gender inequalities in care and consequences for the labour market“), (2020 m.), [Gender inequalities in care and consequences for the labour market | Europos lyčių lygybės institutas \(europa.eu\)](#).

¹⁴ EUROFOUND, „Šeštasis Europos darbo sąlygų tyrimas. Apžvalginė ataskaita“, (2019 m.), Šeštasis Europos darbo sąlygų tyrimas. Apžvalginė ataskaita EUROFOUND (europa.eu).

pačioje padėtyje esančių dirbančių vyrų atveju. Moterų, dirbančių mažų garantijų darbą, su priežiūra susijusių pareigų skirtumas, palyginti su vyrais, buvo didesnis.

Pandemijos metu uždarius priežiūros įstaigas ir apribojus priežiūros paslaugas, moterims teko dar didesnė slaugos našta. COVID-19 krizė padidino lyčių nelygybę nemokamos priežiūros srityje¹⁵, sustiprino tradicinius lyčių vaidmenis ir sumažino iki šiol padarytą nedidelę pažangą lyčių lygybės srityje¹⁶. Remiantis EUROFOUND e. apklausa dėl gyvenimo, darbo ir COVID-19¹⁷, moterys, auginančios vaikus iki 12 metų amžiaus, pandemijos laikotarpiu vidutiniškai 62 valandas per savaitę skyrė vaikų priežiūrai, palyginti su tokioje pačioje padėtyje esančiais vyrais, kurie tam skyrė 36 valandas, ir 23 valandas – namų ruošos darbams, palyginti su 15 valandų vyrų atveju. Beveik trečdalis šių moterų (29 proc.) nurodė, kad dėl su priežiūra susijusių pareigų joms sunku sutelkti dėmesį į savo darbą, palyginti su 11 proc. vyrų.

Europos socialinių teisių ramsčiu nustatyta, kad visose srityse, įskaitant dalyvavimą darbo rinkoje, įdarbinimo sąlygas ir karjeros raidą, turi būti užtikrintas ir skatinamas vienodas požiūris į moteris ir vyrus bei jų galimybes. Juo taip pat pripažįstama vaikų teisė į kokybiškas įperkamas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas; vaikų teisės į apsaugą nuo skurdo ir vaikų iš nepalankios aplinkos teisė į konkrečias lygių galimybių didinimo priemones.

Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane nustatytas pagrindinis tikslas iki 2030 m. padidinti bendrą užimtumo lygį bent iki 78 proc. (20–64 m. amžiaus) gyventojų, ir tai palankiai įvertino ES vadovai 2021 m. gegužės mėn. Porto aukščiausiojo lygio susitikime ir 2021 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikime. Kad pasiektų šį bendrą tikslą, Europa turi stengtis bent perpus sumažinti vyrų ir moterų užimtumo skirtumą, palyginti su 2019 m., ir padidinti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimą, taip padėdama geriau suderinti profesinį ir asmeninį gyvenimą ir remdama aktyvesnį moterų dalyvavimą darbo rinkoje.

2019 m. Profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros direktyva¹⁸ nustatyti minimalūs atostogų dėl šeiminių priežasčių standartai ir i) teisė į mokamas tėvystės atostogas ir prižiūrinčiojo asmens atostogas, taip pat įtvirtintos neperduodamos ir apmokamos vaiko priežiūros atostogos ir ii) teisė prašyti lankstaus darbo laiko tvarkos darbuotojams, turintiems su priežiūra susijusių pareigų, siekiant skatinti vienodą moterų ir vyrų dalijimąsi priežiūros pareigomis. Kokybiškų, prieinamų ir įperkamų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimas papildo darbo tvarką, leidžiančią derinti profesinį ir asmeninį gyvenimą, ir yra labai svarbus, kad tėvai, ypač motinos, galėtų dalyvauti darbo rinkoje.

Viešojo sektoriaus parama ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sektoriui yra socialinė investicija, duodanti įvairios naudos asmenims, visuomenei ir apskritai visai ekonomikai. Ja

¹⁵ Europos Komisija, Jungtinis tyrimų centras, Vaikų priežiūros ir namų ruošos darbų paskirstymas tarp vyrų ir moterų COVID-19 izoliavimo priemonių taikymo metu, (2022 m.), JRC128157, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128157>.

¹⁶ EIGE, mokslinių tyrimų pranešimas „Lyčių lygybė ir COVID-19 socialinis ir ekonominis poveikis“ (angl. „Gender equality and the socio-economic impact of COVID-19“ (2021 m.), p. 36, [Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic | Europos lyčių lygybės institutas \(europa.eu\)](https://www.eige.europa.eu/gender-equality-and-the-socio-economic-impact-of-the-covid-19-pandemic).

¹⁷ EUROFOUND ataskaita dėl gyvenimo, darbo ir COVID-19; (2020 m.), Gyvenimas, darbas ir COVID-19 | EUROFOUND (europa.eu).

¹⁸ 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1158 dėl tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2010/18/ES, OL L 188, 2019 7 12, p. 79.

skatinamas moterų dalyvavimas darbo rinkoje, skatinamas moterų darbas visą darbo dieną, gerinamas vaikų vystymasis, stiprinama socialinė įtrauktis ir teisingumas ir prisidedama prie to, kad būtų nutrauktas iš kartos į kartą pasikartojantis skurdo ciklas. Atsižvelgiant į darbo jėgos trūkumą ir nuolatinius užimtumo skirtumus, moterų dalyvavimo darbo rinkoje didinimas, be kita ko, didinant galimybes naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis, yra puiki integracinio ir tvaraus augimo galimybė¹⁹. Investicijos ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srityje taip pat turi didelį darbo vietų kūrimo potencialą. Naujausi Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) tyrimai rodo, kad kasmet investuojant 1,1 proc. BVP į ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas ir 1,8 proc. BVP į ilgalaikę priežiūrą Europoje iki 2035 m. būtų sukurta papildomų 26,7 mln. darbo vietų²⁰.

Tokios investicijos gali duoti papildomų pajamų iš mokesčių ir socialinio draudimo pajamų. Apskritai dėl padidėjusių pajamų ir užimtumo padidėtų mokesstinės ir socialinės apsaugos pajamos, o bendras priežiūros politikos priemonių finansavimo poreikis sumažėtų nuo 3 proc. BVP (neatskaičius mokesčių) iki 2 proc. BVP (atskaičius mokesčius)²¹. TDO vertinimu, valstybių narių investicijų į priežiūros sektorių susigrąžinimo rodiklis vidutiniškai siekia apie 55 proc., visų pirma atsižvelgiant į reikalingų investicijų dydį, darbo jėgos paklausą atitinkamoje valstybėje narėje ir apmokestinimo lygį. Valstybės narės gali pagerinti investicijų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srityje fiskalinį tvarumą vertindamos poveikį viešiesiems finansams ir užtikrindamos išlaidų efektyvumą, be kita ko, veiksmingai nustatydamos finansavimo mechanizmus, kurie atitiktų bendrą viešųjų finansų tvarumą.

Daug valstybių narių ne tik investavo į ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas, bet ir teisės aktuose nustatė teisę į vietą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemoje, o kitos nustatė, kad lankyti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas privaloma, ypač likus metams iki pradinės mokyklos. Valdžios institucijos, teisės aktais įtvirtindamos tokią teisę, kiekvienam vaikui, kurio tėvai to reikalauja, turi užtikrinti vietą (amžiaus, kuriam nustatyta tokia teisė, grupėje); o šalyse, kuriose ikimokyklinis ugdymas ir priežiūra yra privalomi, valdžios institucijos turi užtikrinti pakankamą skaičių ikimokyklinio ugdymo vietų *visiems* tokio amžiaus vaikams, kuriems suteikta tokia teisė. Daugumoje valstybių narių tokia teisė jau egzistuoja, tačiau labai skiriasi amžius, nuo kurio tokia teisė suteikiama. Europoje labai skiriasi amžius, nuo kurio vaikai turi garantuotą vietą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemoje. Tik septynios ES valstybės narės²² nustatė vaikų nuo ankstyvo amžiaus (6–18 mėnesių) teisę lankyti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigą. Ši teisė dažnai nustatoma iš karto po vaiko priežiūros atostogų pabaigos, nes idealiau atveju po tinkamai mokamų atostogų dėl šeiminių priežasčių pabaigos turėtų būti nustatyta teisė į vietą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigoje. 3 metų ar vyresnių vaikų teisė nustatyta 13 valstybių narių²³, o kai kurios valstybės narės yra įsipareigojusios pradėti ją taikyti pagal savo nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus.²⁴

¹⁹ Europos Komisija, pranešimas apie Europos ekonomiką, „Makroekonominė nauda lyčių lygybei“, 2022 m. kovo mėn.; taip pat žr. 2021 m. lapkričio 24 d. Komisijos ir Tarybos pasiūlymą dėl bendros užimtumo ataskaitos, COM(2021) 743 *final*.

²⁰ 2022 m. kovo 7 d. TDO ataskaita „Priežiūra darbe. Investicijos į priežiūros atostogas ir paslaugas, kad būtų užtikrintas lyčių lygybės principas darbe“ (angl. „Care at work: Investing in care leave and services for a more gender equal world of work“).

²¹ Tarptautinė darbo organizacija (TDO), 2022 m.: TDO priežiūros politikos srities investicijų modeliavimas (Ženeva), netrukus bus paskelbtas.

²² Danija, Vokietija, Estija, Latvija, Slovėnija, Suomija ir Švedija.

²³ Be minėtųjų šalių taip pat Belgija, Čekija, Prancūzija, Liuksemburgas, Lenkija, Ispanija; Europos Komisija, tinklo „Eurydice“ politikos apžvalga „Ankstyvasis ugdymas ir priežiūra“ 2019 m., p. 6;

Duomenys rodo, kad kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimas yra labai svarbus gerinant vaikų kognityvinę ir socialinę vystymąsi ir lavinimą nuo ankstyvo amžiaus²⁵. Tokia pažanga dažnai lemia geresnius mokymosi rezultatus ir užimtumo perspektyvas vėlesniuose gyvenimo etapuose²⁶. Lankyti kokybiško ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas naudinga visiems vaikams, ypač vaikams, esantiems nepalankioje padėtyje. Tai labai svarbi kovos su nelygybe, galimų vaikų socialinių trūkumų šalinimo²⁷ ir lygių galimybių skatinimo priemonė. Šie aspektai konkrečiai paminėti 2019 m. Tarybos rekomendacijoje dėl kokybiško ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros²⁸ ir Europos vaiko garantijų sistemoje²⁹. Naudos gauna ne tik vaikai. Individualiu lygmeniu ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigos lankymas siejamas su geresniu išsilavinimu, didesniu darbo užmokesčiu, geresne socialine integracija ir geresne sveikata. Naudos gauna ir visuomenė: pradedant mažesnėmis išlaidomis gerovei ir mažesniu nusikalstamumo lygiu, baigiant didesnėmis mokestinėmis pajamomis ir didesne socialine sanglauda³⁰.

Galiausiai šioje siūlomoje rekomendacijoje aptariamos darbo sąlygos ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sektoriuje. Sektoriaus darbuotojai, kurių daugelis yra moterys, dažnai susiduria su sunkiomis darbo sąlygomis ir ribotomis karjeros perspektyvomis. Norint pagerinti darbo sąlygas reikia tvirtesnio socialinio dialogo, tinkamo darbo užmokesčio, kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo galimybių. Tinkamų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sektoriaus darbuotojų darbo sąlygų skatinimas turėtų padėti pritraukti ir išlaikyti darbuotojus – tiek vyrus, tiek moteris – šiame sektoriuje ir taip pat padėti spręsti lyčių segregacijos šiame sektoriuje problemą ir ištaisyti daugelyje šalių patiriamą darbuotojų trūkumą³¹. Tai taip pat svarbus aspektas užtikrinant priežiūros kokybę. ES remia valstybių narių investicijas ir reformas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srityje pasitelkdama įvairias finansavimo priemones, visų pirma Europos regioninės plėtros fondą, „Europos socialinį fondą“ ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę. Ši parama ypač svarbi siekiant kovoti su teritorine nelygybe valstybėse narėse ir jų viduje. ES taip pat teikia tiesioginę techninę paramą reformoms pagal techninės paramos priemonę. Komisija, rengdama Europos semestro dokumentus, stebi, kaip įgyvendinama ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros politika, ir vertina pažangą siekiant Barcelonos tikslų ir toliau tai darys.

išsami valstybių narių sistemų apžvalga Europos Komisijos 2021 m. „Eurydice“ bendrojoje ataskaitoje „Europos švietimo ir mokymo sistemų stebėsenos struktūriniai rodikliai“, p. 12.

²⁴ Pavyzdžiui, Slovakija, Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Slovakijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano analizė“, SWD(2021) 161 *final*, 2021 6 21.

²⁵ Tarybos išvados dėl 2020 m. Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos, Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginė programa, OL 2009/C 119/02.

²⁶ Europos Komisija, Metinė užimtumo ir socialinių pokyčių Europoje ataskaita „Jaunieji europiečiai: užimtumas ir būsimi socialiniai uždaviniai“, 5 skyrius, 2022 m. birželio mėn.

²⁷ 2013 m. vasario 20 d. Europos Komisijos rekomendacija „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“ (2013/112/ES), 2013 03 02, p. 5–16.

²⁸ 2019 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų, OL C 189, 2019 6 5, p. 4–14.

²⁹ 2021 m. birželio 14 d. Tarybos rekomendacija (ES) 2021/1004, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema (OL L 223, 2021 6 22, p. 14–23).

³⁰ Europos Komisija, „Ankstyvojo ugdymo ir priežiūros nauda ir jų gavimo sąlygos“, Leidinių biuras, 2018 m.

³¹ Tarptautinė darbo organizacija, „Ekspertų susitikimas dėl politikos gairių siekiant užtikrinti deramą ikimokyklinio ugdymo darbuotojų darbą“, paskelbta adresu https://www.ilo.org/sector/Resources/codes-of-practice-and-guidelines/WCMS_236528/lang-en/index.htm.

- **Suderinamumas su toje pačioje politikos srityje galiojančiomis nuostatomis**

Apie Barcelonos ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros tikslų peržiūrą paskelbta 2020–2025 m. lyčių lygybės strategijoje³². Tai viena iš strategijoje pateiktų iniciatyvų, kuria siekiama skatinti moterų ekonominį įgalėjimą ir vienodą moterų ir vyrų dalijimąsi su priežiūra susijusiomis pareigomis. Apie peržiūrą taip pat paskelbta ES vaiko teisių strategijoje³³, taip pat Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane³⁴, siekiant iki 2030 m. pasiekti pagrindinį tikslą – bendrą 78 proc. užimtumo lygį ir papildomą tikslą – bent perpus sumažinti vyrų ir moterų užimtumo skirtumą, palyginti su 2019 m.

Komunikate „Dirbančių tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros palaikymo iniciatyva“³⁵ Komisija, be kita ko, pabrėžė, kad svarbu imtis paramos priemonių valstybėms narėms, siekiant pagerinti galimybes naudotis įperkamos kokybiškomis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis, nes tai būdas užtikrinti geresnę su priežiūra susijusių pareigų turinčių darbuotojų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą.

Profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros direktyva siekiama skatinti moteris ir vyrus geriau dalytis su priežiūra susijusiomis pareigomis stiprinant teisės aktais įtvirtintas teises į atostogas dėl šeiminių priežasčių ir suteikiant teisę prašyti lankstaus darbo laiko tvarkos. Tai visų pirma apima 2 mėnesius neperduodamų ir tinkamai apmokamų vaiko priežiūros atostogų kiekvienam iš tėvų. Profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros direktyva, suteikiant neperduodamas teises į atostogas dėl šeiminių priežasčių, siekiama skatinti tėvus naudotis savo teisėmis ir taip palengvinti motinų grįžimą į darbo rinką.

2019 m. rekomendacija dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų (toliau IUP rekomendacija) siekiama padėti valstybėms narėms pagerinti galimybes naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistema bei jos kokybę. Į IUP rekomendaciją įtraukta kokybės sistema, skirta padėti valstybėms narėms gerinti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę. Ji padeda vienodai suprasti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros kokybės reikšmę. Šis pasiūlymas grindžiamas IUP rekomendacija ir kokybės sistema, pabrėžiant elementus, kurie yra ypač svarbūs siekiant sudaryti palankesnes sąlygas moterims dalyvauti darbo rinkoje ir skatinti tėvų pasitikėjimą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis, pavyzdžiui, vienam darbuotojui tenkančių vaikų santykį, darbuotojų kvalifikaciją ir tęstinį profesinį mokymą, taip pat ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemos valdymą.

³² Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. lyčių lygybės strategija“, COM(2020) 152 *final*.

³³ 2021 m. kovo 24 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES vaiko teisių strategija“, COM(2021) 142 *final*, p. 1–23.

³⁴ 2021 m. kovo 4 d. Komisijos komunikatas „Lygybės sąjunga. Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planas“, COM(2021) 102 *final*.

³⁵ 2021 m. balandžio 26 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Dirbančių tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros palaikymo iniciatyva“, COM(2017) 252 *final*, p. 1–16.

2020 m. priimtu komunikatu „Europos švietimo erdvės sukūrimas iki 2025 m.“³⁶ kaip vienas iš šešių aspektų, kurie bus konsoliduoti, yra lyčių lygybė. Remdamasi šiuo komunikatu, 2021 m. vasario 19 d. Taryba priėmė rezoliuciją dėl Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos siekiant sukurti Europos švietimo erdvę ir imtis veiksmų vėlesniu laikotarpiu (2021–2030 m.)³⁷, į kurią įtraukė ES lygmens tikslą, kad bent 96 proc. vaikų nuo 3 metų iki privalomo mokyklinio amžiaus turėtų lankyti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigą. Rezoliucija taip pat pabrėžiama, kad svarbu visiems, dalyvaujantiems švietimo ir mokymo sistemoje, gerinti kokybę ir teisingumą, taip pat užtikrinti jų įtrauktį ir sėkmę. Siekiant užtikrinti nuoseklumą, šiame pasiūlyme Europos švietimo erdvės tikslas naudojamas kaip peržiūrėtas Barselonos tikslas amžiaus grupei nuo 3 metų iki privalomo mokyklinio amžiaus.

2021 m. kovo mėn. Komisijos priimtoje ES vaiko teisių strategijoje³⁸ visos esamos ir būsimos iniciatyvos ir veiksmai vaikų teisių srityje, įskaitant Barselonos tikslų peržiūrą, sujungiami į vieną nuoseklią politikos sistemą. Strategija siekiama sukurti geriausią įmanomą vaikų gyvenimą Europos Sąjungoje ir visame pasaulyje stiprinant vaikų dalyvavimą visuomenės gyvenime ir užtikrinant jų teises pagal JT vaiko teisių konvenciją. Strategijoje, be kita ko, daugiausia dėmesio skiriama vaikų socialinei ir ekonominei įtraukčiai, sveikatai ir švietimui, o ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros klausimai sprendžiami kuriant įtraukų ir kokybišką visų vaikų švietimą. 2022 m. birželio 9 d. išvadose dėl ES vaiko teisių strategijos Europos Sąjungos Taryba pabrėžė, kad visi vaikai turi teisę be diskriminacijos naudotis pagrindinėmis paslaugomis, pavyzdžiui, ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, sveikatos priežiūros, mitybos ir būsto, kurios yra svarbios jų vystymuisi ir gerovei³⁹.

2021 m. birželio 14 d. priimta Tarybos rekomendacija dėl Europos vaiko garantijų sistemos sukūrimo siekiama užkirsti kelią socialinei atskirčiai ir su ja kovoti, taip pat remti valstybių narių pastangas užtikrinti vaikams, kuriems jos reikia, galimybę naudotis kokybiškais pagrindinėmis paslaugomis, įskaitant nemokamą ir veiksmingą prieigą prie ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų. 2019 m. ES ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas lankė maždaug 27 proc. 0–2 metų vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis. Nors palyginti su 2010 m. šis skaičius padidėjo maždaug 11 procentinių punktų, jis yra gerokai mažesnis nei visų vaikų (35 proc.) lankymo rodiklis⁴⁰.

- **Suderinamumas su kitomis Sąjungos politikos sritimis**

Šis pasiūlymas papildo ir atitinka nemažai kitų ES iniciatyvų.

Jis visiškai atitinka 2021–2027 m. ES daugiametę finansinę programą, kurioje numatytos ES finansavimo galimybės pagal tokias priemones kaip Europos regioninės plėtros fondas,

³⁶ 2020 m. rugsėjo 30 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos švietimo erdvės sukūrimas iki 2025 m.“, COM(2020) 625 *final*, p. 1–29.

³⁷ Tarybos rezoliucija dėl Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos siekiant sukurti Europos švietimo erdvę ir imtis veiksmų vėlesniu laikotarpiu (2021–2030 m.), OL C 66, 2021 2 26, p. 1–21.

³⁸ 2021 m. kovo 24 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES vaiko teisių strategija“, COM(2021) 142 *final*, p. 1–23.

³⁹ Europos Sąjungos Taryba, Išvados dėl ES vaiko teisių strategijos, 10024/22, 2022 m. birželio 9 d., žr. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10024-2022-INIT/lt/pdf>

⁴⁰ Europos Komisija, Metinė užimtumo ir socialinių pokyčių Europoje ataskaita „Jaunieji europiečiai: užimtumas ir būsimi socialiniai uždaviniai, 5 skyrius, ISSN 2315-2540, 2022 m. birželio mėn.

„Europos socialinis fondas +“, įskaitant jo užimtumo ir socialinių inovacijų dalį, Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai, Teisingos pertvarkos fondas, programa „Europos horizontas“ ir Skaitmeninės Europos programa, kurios visos atlieka svarbų vaidmenį remiant valstybių narių investicijas į prieinamą, įperkamą ir kokybišką ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros infrastruktūrą ir paslaugas. Techninės paramos priemonės lėšomis taip pat gali būti remiamos reformos ir investicijos. Pasiūlymas taip pat visiškai dera su Reglamentu, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, kiek tai susiję su reikalavimus atitinkančiomis reformomis ir investicijomis, kuriomis siekiama sušvelninti koronaviruso pandemijos ekonominį ir socialinį poveikį ir užtikrinti, kad Europos ekonomika ir visuomenė būtų tvaresnės, atsparesnės ir geriau pasirengusios žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos iššūkiams ir galimybėms siekiant minėtos priemonės tikslo.

Pasiūlymas taip pat dera su Komisijos strategijomis ir veiksmų planais, kuriais siekiama lygybės Sąjungos. 2020–2025 m. ES kovos su rasizmu veiksmų plane⁴¹ numatyta kova su rasizmu, pasitelkiant politikos ir finansavimo programas užimtumo, būsto ir galimybės naudotis sveikatos priežiūra bei švietimu srityse. Be kita ko, juo siekiama užtikrinti vienodas galimybes gauti išsilavinimą mažumoms priklausantiems rasinės ar etninės kilmės vaikams. Be to, ja skatinamas rengti mokytojus, kad jie galėtų dirbti su visais vaikais. Veiksmų plane taip pat numatyta 2021 m. paskelbta Komisijos ataskaita dėl ES rasinės lygybės direktyvos, kuria įvairiose srityse, pavyzdžiui, švietimo ir socialinės apsaugos, draudžiama etnine ar rasine kilme grindžiama diskriminacija, įskaitant romų vaikų diskriminaciją, taikymo⁴².

ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginiame plane⁴³ ir Tarybos rekomendacijoje dėl romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo, kurią Taryba priėmė 2021 m. kovo 12 d.⁴⁴, valstybės narės raginamos kovoti su daugialype ir struktūrine romų diskriminacija, visų pirma romų vaikų, ir imtis griežtesnių priemonių, kuriomis romų vaikai ir jų šeimos būtų remiami tarpusavyje susijusiose užimtumo, socialinių paslaugų, kokybės, įtraukaus bendrojo lavinimo bei ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, sveikatos, būsto ir galimybės naudotis pagrindinėmis paslaugomis, mitybos ir galimybės užsiimti laisvalaikio veikla srityse. Plane nustatytas tikslas iki 2030 m. bent perpus sumažinti romų vaikų dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose atotrūkį.

Komisijos 2021–2027 m. integracijos ir įtraukties veiksmų plane⁴⁵ daugiausia dėmesio skiriama veiksniams, kurie yra itin svarbūs sėkmingai migrantų ir migrantų kilmės ES piliečių, įskaitant vaikus, integracijai ir įtraukčiai įvairiais lygmenimis, pavyzdžiui, švietimo ir mokymo, užimtumo ir įgūdžių, sveikatos ir būsto srityse.

⁴¹ 2020 m. rugsėjo 18 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. ES kovos su rasizmu veiksmų planas, COM(2020) 565 *final*, p. 1–26.

⁴² 2021 m. kovo 19 d. Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Tarybos direktyvos 2000/43/EB, įgyvendinančios vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (Rasinės lygybės direktyvos), ir Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (Lygių galimybių užimtumo srityje direktyvos), taikymo, COM(2021) 139 *final*, p. 1–26.

⁴³ 2020 m. spalio 7 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Lygybės sąjunga. ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginis planas“, COM(2020) 620 *final*, p. 1–17.

⁴⁴ 2021 m. kovo 12 d. Tarybos rekomendacija dėl romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo, OL C 93, 2021 03 19, p. 1–14.

⁴⁵ 2020 m. lapkričio 24 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2021–2027 m. Integracijos ir įtraukties veiksmų planas“, COM(2020) 758 *final*, p. 1–25.

Galiausiai 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija⁴⁶ siekiama pagerinti neįgaliųjų gyvenimą ES ir už jos ribų ir skatinti jų visapusišką ir lygiateisį dalyvavimą visose gyvenimo srityse. Strategijoje aptariamas dalyvavimas visų lygmenų ir formų švietimo programose, įskaitant ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas, vienodomis sąlygomis su kitais, ir savarankiško gyvenimo bei bendruomeninių paslaugų skatinimas. Tai atitinka Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją, kurią ratifikavo ES ir visos jos valstybės narės ir kuria reikalaujama, kad konvencijos šalys imtųsi visų būtinų priemonių, siekdamos užtikrinti, kad neįgalūs vaikai, taip pat kaip ir kiti vaikai, galėtų naudotis visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis. Vadovaujantis strategija, šioje rekomendacijoje visapusiškai atsižvelgiama į neįgaliųjų vaikų ir tėvų poreikius, visų pirma į nuostatas dėl prieinamumo.

Pasiūlymu taip pat atsižvelgiama į Konferencijos dėl Europos ateities rekomendaciją dėl demografinių pokyčių (pasiūlymas Nr. 15) ir dėl kovos su diskriminacija, lygybės ir gyvenimo kokybės (pasiūlymas Nr. 29). Pasiūlymu Nr. 15 raginama užtikrinti „kokybiškas, įperkamas ir prieinamas vaikų priežiūros paslaugas visoje ES, kad motinos ir tėvai galėtų sėkmingai derinti profesinį ir asmeninį gyvenimą“ ir „vaikams, kuriems reikia pagalbos, garantuoti galimybę naudotis tokiomis paslaugomis kaip švietimas ir priežiūra“. 29 pasiūlymu raginama užtikrinti „vaikų darželių, kurių paslaugos įperkamos, kūrimą ir veiklos lengvinimą [...] ir nemokamas vaikų, kuriems reikia pagalbos, priežiūros paslaugas“⁴⁷.

Galiausiai šia rekomendacija padedama siekti 2015 m. pagal Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. priimtų darnaus vystymosi tikslų (DVT), kuriais pabrėžiama lyčių lygybės svarba (5.4 ir 8.5 DVT) ir ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros svarba (4.2 DVT), taip pabrėžiant poreikį imtis veiksmų šiose srityse.

2. TEISINIS PAGRINDAS, SUBSIDIARUMO IR PROPORCINGUMO PRINCIPAI

• Teisinis pagrindas

Šis pasiūlymas grindžiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 292 straipsniu, pagal kurį Taryba priima rekomendacijas remdamasi Komisijos pasiūlymu kartu su SESV 153 straipsnio 1 dalies i punktu.

Pagal SESV 153 straipsnio 1 dalies i punktą ES remia ir papildo valstybių narių veiklą moterų ir vyrų lygybės dėl galimybių darbo rinkoje srityje, kad būtų pasiekti SESV 151 straipsnyje nustatyti tikslai. Pagal SESV 151 straipsnį tarp ES ir valstybių narių tikslų yra skatinti geresnes gyvenimo ir darbo sąlygas, deramą socialinę apsaugą ir žmogiškųjų išteklių plėtotę, siekiant nuolatinio didelio užimtumo ir kovojant su atskirtimi. Užtikrinant visų ES gyvenančių vaikų lygias galimybes prisidedama prie šių tikslų įgyvendinimo.

Pasiūlymu bus prisidėta prie Europos Sąjungos sutarties tikslų, t. y. kovos su socialine atskirtimi ir diskriminacija, moterų ir vyrų lygybės skatinimo bei vaiko teisių apsaugos (Sutarties 3 straipsnis).

⁴⁶ 2021 m. kovo 3 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija“, COM(2021) 101 *final*, p. 1–29.

⁴⁷ Europos Komisija, Konferencija dėl Europos ateities, Galutinių rezultatų ataskaita, 2022 m. gegužės mėn.

Pasiūlymas taip pat padės įgyvendinti ES pagrindinių teisių chartiją, visų pirma jos 14 straipsnį, kuriame pripažįstama kiekvieno asmens teisė į mokslą; 23 straipsnį, kuriame pripažįstama moterų ir vyrų lygybė; 24 straipsnį, kuriame pripažįstama, kad vaikai turi teisę į jų gerovei būtiną apsaugą ir globą, ir 33 straipsnį, kuriame nustatyta, kad šeima turi naudotis teisine, ekonomine ir socialine apsauga.

Šiuo pasiūlymu neviršijami ES reguliavimo įgaliojimai ir valstybėms narėms nenustatomi privalomi įsipareigojimai. Atsižvelgdamos į nacionalines aplinkybes, valstybės narės nuspręš, kaip geriausiai pasinaudoti Tarybos rekomendacija.

- **Subsidiarumo principas (neišimtinės kompetencijos atveju)**

Nors už ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros politiką ir moterų dalyvavimą darbo rinkoje atsako valstybės narės, ES turi kompetenciją remti ir papildyti valstybių narių veiksmus.

Pasiūlymu užtikrinama, kad ES lygmens veiksmai turėtų pridėtinės vertės. Juo vykdomas politinis įsipareigojimas daryti pažangą moterų ir vyrų lygių galimybių srityje, visų pirma moterų dalyvavimo darbo rinkoje srityje, ir skatinti visų vaikų teises, lygias galimybes ir gerovę.

- **Proporcingumo principas**

Pasiūlymu papildomos valstybių narių pastangos sprendžiant moterų ir vyrų nelygybės ir moterų dalyvavimo darbo rinkoje problemas, taip pat skatinant visų vaikų teises, lygias galimybes ir gerovę. Jame gerbiama valstybių narių praktika ir nacionalinių sistemų įvairovė. Pasiūlyme pripažįstama, kad dėl skirtingų nacionalinio, regionų ar vietos lygmens aplinkybių gali skirtis tai, kaip ši rekomendacija bus įgyvendinama. Tokiu būdu valstybės narės galės pasinaudoti rekomendacija pagal savo konkrečias aplinkybes.

Proporcingumo aspektai taip pat suvaidino svarbų vaidmenį renkantis priemonę.

- **Priemonės pasirinkimas**

Priemonė yra pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos, kuri atitinka subsidiarumo ir proporcingumo principus. Ji grindžiama esamais Europos Sąjungos teisės aktais ir politika ir atitinka Europos Sąjungos veiksmų socialinės politikos srityse priemones. Pasiūlymas, kaip teisinė priemonė, atskleidžia valstybių narių įsipareigojimą taikyti šioje rekomendacijoje nustatytas priemones ir siekti joje nustatytų tikslų ir suteikia tvirtą pagrindą bendradarbiauti Europos lygmeniu šioje srityje, visapusiškai atsižvelgiant į valstybių narių kompetenciją.

3. **EX POST VERTINIMO, KONSULTACIJŲ SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMO REZULTATAI**

- **Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis**

Komisija dėl šios iniciatyvos išsamiai konsultavosi su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais. Visa ši veikla buvo apibendrinta apibendrinamojoje ataskaitoje, paskelbtoje kartu su šiuo pasiūlymu dėl rekomendacijos⁴⁸. Konsultacijų metu gauta daugiau įžvalgų, iš esmės nenukrypstant nuo bendro iniciatyvos tikslo ir struktūros. Į jas buvo atsižvelgta atliekant parengiamąjį darbą ir į pasiūlymą buvo įtraukta papildomų perspektyvų. Konsultacijų procesas buvo grindžiamas keliomis neseniai vykusiomis viešomis konsultacijomis, būtent dėl

⁴⁸ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas – konsultacijų veiklos santrauka, SWD(2022) 440.

Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plano⁴⁹, Žaliosios knygos dėl senėjimo⁵⁰ ir Lyčių lygybės strategijos⁵¹. Šiose konsultacijose pabrėžta aukštos kokybės, prieinamų ir įperkamų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų svarba, visų pirma grupėms, kurioms nepakankamai naudojasi tokiais paslaugomis, kad tėvai būtų skatinami vienodai dalytis su priežiūra susijusia veikla.

2022 m. kovo 1–29 d. [portale „Išsakykite savo nuomonę“](#) paskelbtas kvietimas teikti informaciją. Iš viso gauti 123 atsakymai: dauguma (52 proc.) buvo iš NVO, kiti – iš valdžios institucijų, verslo asociacijų, ES piliečių, profesinių sąjungų ir mokslinių tyrimų institucijų. Pastabose daugiausia dėmesio skirta galimybėms naudotis priežiūros paslaugomis, jų prieinamumui, įperkamumui ir kokybei, priežiūros darbuotojams, socialinei ir ekonominei bei teritorinei nelygybei ir lyčių aspektui.

Nemažai suinteresuotųjų subjektų paragino laikytis strateginio ir visapusiško požiūrio į ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą.

Europos Parlamentas ne kartą ragino laikytis holistinio požiūrio į priežiūrą, remdamas Barcelonos tikslų peržiūrą, ypatingą dėmesį skirdamas poreikiui orientuotis į neįgalius vaikus⁵². Savo naujausioje ataskaitoje dėl Europos priežiūros strategijos, priimtoje 2022 m. liepos 5 d. plenarinėje sesijoje, Europos Parlamentas palankiai įvertino būsimą Barcelonos tikslų peržiūrą ir pabrėžė ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros svarbą sudarant palankesnes sąlygas moterims dalyvauti darbo rinkoje ir panaikinant vyrų ir moterų su priežiūra susijusių pareigų, darbo užmokesčio ir pensijų skirtumus⁵³.

Europos Parlamento Užimtumo ir socialinių reikalų (EMPL) ir Moterų teisių ir lyčių lygybės (FEMM) komitetai 2022 m. kovo 24 d. surengė **bendrą klausymą**, kad parengtų pranešimą savo iniciatyva „Bendri Europos veiksmai priežiūros srityje“. Europos Parlamento nariai palankiai įvertino Europos priežiūros strategiją ir ypač pabrėžė priežiūros sektoriaus, kuris šiuo metu nepakankamai finansuojamas ir kuriame trūksta darbuotojų, potencialą kuriant darbo vietas. Geresnės darbo sąlygos gali prisidėti prie lyčių lygybės, o švietimas ir mokymas atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant kvalifikuotą personalą ir profesionalumą. Taip pat buvo pabrėžta būtinybė stebėti pažangą ir atsižvelgti į valstybių narių kompetenciją šioje politikos srityje.

⁴⁹ Komisija gavo 1 041 atskirą rašytinę nuomonę. 67,5 proc. nuomonių pateikė fiziniai asmenys. Daugelis piliečių, visų pirma neįgalieji ir su priežiūra susijusių pareigų turinčios moterys, pasinaudojo proga apibūdinti savo asmeninę padėtį: [SWD\(2021\)_46_EN_autre_document_travail_service_part1_v8\(2\).pdf](#).

⁵⁰ Per viešas konsultacijas iš viso gauti 473 atsakymai. 133 nuomones pateikė fiziniai asmenys. Ilgalaikė priežiūra buvo aptarta atsižvelgiant į vyresnio amžiaus žmonių savarankiškumą ir jų priežiūros namuose užtikrinimą, o tai atveria naujų užimtumo galimybių ir įgūdžių poreikių. Be to, buvo pabrėžta būtinybė pripažinti prižiūrėtojų asmenų teises į pensiją. Daugiau žr. Žalioji knyga dėl senėjimo; Faktinė viešų konsultacijų suvestinė ataskaita: [090166e5de9b0583.pdf](#).

⁵¹ Konsultacijos vyko internetu nuo 2019 m. kovo 8 d. iki gegužės 31 d. Gauti 1 335 atsakymai, iš kurių 73 proc. atsiuntė ES piliečiai (970 atsakymų). Respondentų visų pirma buvo teiraujamasi apie tai, kokių konkrečių tikslų turėtų pirmiausia būti siekiama ES veiksmais padidinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje. https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12114-Gender-equality-strategy-2020-2024/public-consultation_en.

⁵² Pvz., 2021 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl moterų ir vyrų lygybės Europos Sąjungoje 2018–2020 m. (2021/2020(INI)).

⁵³ 2022 m. liepos 5 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl bendrų Europos veiksmų priežiūros srityje (2021/2253(INI)).

Be to, EESRK ne kartą ragino persvarstyti Barselonos tikslus ir laikytis holistinio požiūrio keliose nuomonėse⁵⁴, kuriose pabrėžta, kad reikia daugiau investuoti į kokybiškas, įperkamas ir prieinamas priežiūros paslaugas ir infrastruktūrą kiekvienai šeimai. Jis taip pat paragino investuoti į socialinę infrastruktūrą, visų pirma ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros bei popamokinės priežiūros įstaigas, ir siekti, kad Barselonos tikslai dėl vaikų priežiūros būtų platesnio užmojo, taip pat kad apimtų kitų priklausomų asmenų priežiūrą.

Europos Vadovų Taryba pabrėžė, kad svarbu kartu apsvarstyti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą ir vyrų ir moterų su priežiūra susijusių pareigų skirtumą⁵⁵, nes jie yra iš esmės vienas nuo kito priklausomi ir vienas kitą sustiprinantys reiškiniai. Taryba taip pat paragino ilgalaikes viešąsias investicijas į kokybiškas, įperkamas ir prieinamas priežiūros įstaigas ir infrastruktūrą, priežiūros įgūdžių ugdymą ir priežiūros paslaugas. Taryba paragino Komisiją pristatyti Barselonos tikslų peržiūrą siekiant padidinti valstybių narių kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimo aukštynkryptę konvergenciją⁵⁶, ir pabrėžė visų vaikų teisę į nediskriminacines galimybes naudotis pagrindinėmis paslaugomis, pavyzdžiui, ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis⁵⁷.

2022 m. sausio mėn. įvykusiame **lyčių aspekto integravimo klausimų aukšto lygio grupės** posėdyje valstybės narės iš esmės teigiamai įvertino pasiūlymą dėl priežiūros strategijos. Visų pirma jos susitarė, kad reikia spręsti paslaugų prieinamumo, kokybės ir įperkamumo klausimus; gerinti darbo sąlygas priežiūros sektoriuje; apsvarstyti, be kita ko, ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų su lavinimu susijusį aspektą ir kovoti su lyčių stereotipais priežiūros srityje.

Tiriamosiose diskusijose su valstybių narių atstovais **Socialinės apsaugos komitete (2022 m. kovo 17 d.)** ir **Užimtumo komitete (2022 m. balandžio 1 d.)** valstybės narės pasidalijo keletu pavyzdžių ir gerosios nacionalinės praktikos pavyzdžiais ir pareiškė preliminariai iš esmės pritarančios bendram iniciatyvos tikslui, uždavinių analizei ir siūlomoms politikos tikslams. Kelios valstybės narės nurodė, kad iniciatyva turėtų būti plėtojama visapusiškai atsižvelgiant į nacionalinę kompetenciją, taip pat atsižvelgiant į skirtingas nacionalines aplinkybes ir priežiūros sistemų struktūrą, taip pat vengiant administracinės naštos. Taip pat buvo pabrėžta ES finansavimo, paramos tarpusavio mokymuisi ir įrodymų bazės gerinimo svarba.

2021 m. rugsėjo 13 d. Moterų ir vyrų lygių galimybių **patariamasis komitetas** priėmė nuomonę „Priežiūros atotrūkis ES. Holistinis ir transformatyvus požiūris į lytį⁵⁸. Nuomonėje pritaria kokybiškos vaikų priežiūros ir ikimokyklinio ugdymo bei priežiūros paslaugų prieinamumo ir įperkamumo didinimui, Barselonos tikslų peržiūrai ir tvarios ilgalaikės priežiūros politikos sistemos nustatymui pasitelkiant ES finansavimą, be kita ko, pasitelkiant

⁵⁴ Pvz., EESRK nuomonė „Lyčių lygybė darbo rinkose“ (SOC/586-EESC-2018); EESRK nuomonė „Dirbančių tėvų ir globėjų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra“ (SOC/529-EESC-2018); Pvz., EESRK nuomonė „Lyčių lygybė darbo rinkose“ (SOC/610-EESC-2018); EESRK nuomonė „Nuomonė dėl socialinio ramsčio veiksmų plano“ (SOC/679-EESC-2021).

⁵⁵ 2020 m. gruodžio 2 d. Tarybos išvados dėl vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo panaikinimo, Apmokamo darbo ir neapmokamo priežiūros darbo vertės nustatymas ir padalijimas“, 13584/20.

⁵⁶ [2021 m. birželio 14 d. Tarybos išvados dėl COVID-19 socialinio ir ekonominio poveikio lyčių lygybei, 8884/21, p. 1–26.](#)

⁵⁷ [2022 m. birželio 9 d. Europos Sąjungos Tarybos išvados dėl ES vaiko teisių strategijos, 10024/22, p. 3.](#)

⁵⁸ Moterų ir vyrų lygių galimybių patarimojo komiteto nuomonė „Priežiūros atotrūkis ES. Holistinis ir pokyčius lytims skatinantis požiūris“, 2021 m. rugsėjo 13 d., [opinion care gap 2021 en.pdf \(europa.eu\).](#)

nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, kurie yra Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dalis.

Siekiant išsamiau aptarti įvairius iniciatyvos elementus, **su suinteresuotaisiais subjektais surengtos kelios tikslinės konsultacijos, tiriamosios diskusijos ir klausymai.**

2022 m. kovo 11 d. Komisija surengė **strateginį dialogą** su daugiau kaip 50 pilietinės visuomenės organizacijų. Pilietinės visuomenės organizacijos palankiai įvertino Barcelonos tikslų peržiūrą ir pritarė Komisijos nustatytiems uždaviniams. Jie pabrėžė, kad reikia įvertinti lankymo kliūtis: išnagrinėti smulkiau suskirstytus lankymo rodiklius (pvz., migrantų kilmės vaikai, neįgalūs vaikai ir t. t.); politikos priemonėmis daugiausia dėmesio skirti vaikams ir jų sveikam vystymuisi; kaip priemonę skatinti neįgalių vaikų dalyvavimą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros veikloje didinant investicijas į ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų sistemas, skirtas neįgaliems vaikams, taigi skatinti ir jų motinų dalyvavimą apmokamame darbe.

Galiausiai 2022 m. balandžio 7 d. buvo surengtas **specialus klausymas su ES lygmens socialiniais partneriais**. Socialiniai partneriai jau 2020 m. gruodžio mėn. paskelbė bendrą pareiškimą dėl vaikų priežiūros nuostatų ES, kuriame pabrėžiama, kaip prieinamos, įperkamos ir kokybiškos vaikų priežiūros paslaugos yra būtinos tam, kad tėvai, visų pirma motinos, galėtų dirbti. Socialiniai partneriai taip pat paragino peržiūrėti Barcelonos tikslus, kad būtų skatinama darbo šiame sektoriuje vertė ir užtikrinamos geros darbo sąlygos, be kita ko, stiprinant kolektyvines derybas ir užtikrinant kokybiškas, stabilias darbo vietas, teisingą darbo užmokestį ir tinkamą socialinės apsaugos lygį. Jie taip pat paragino imtis veiksmų siekiant į šį sektorių pritraukti darbuotojų, ypač vyrų. Šios nuomonės buvo patvirtintos balandžio mėn. vykusiam socialinių partnerių klausyme. Visų pirma socialiniai partneriai pabrėžė, kad reikia taikyti integruotą požiūrį į visą gyvenimą trunkantį ciklą ir kad reikia didinti investicijas į šį sektorių ir padaryti jį patrauklesnį darbuotojams atsižvelgiant į demografinius pokyčius ir ekonomines perspektyvas.

- **Tiriamųjų duomenų rinkimas ir naudojimas**

Komisija rėmėsi savo Jungtinio tyrimų centro (JRC) ir išorės ekspertų ekspertinėmis žiniomis, kad pateiktų šios iniciatyvos įrodymų bazę. Susijusi informacija pateikiama plačiau visuomenei kartu su šiuo pasiūlymu dėl rekomendacijos.

JRC pateikė išsamią ES-SPGS bazinių duomenų rinkinio apžvalgą, kad būtų galima patikrinti galimą rodiklių tobulinimą ir matavimo patikimumą valstybių narių lygmeniu⁵⁹. Remdamasis EUROMOD modeliu⁶⁰, JRC taip pat parengė atitinkamų rodiklių galimo skirtingų tikslinių rodiklių poveikio, susijusio su moterų dalyvavimu darbo rinkoje, modeliavimą. Galiausiai buvo užsakyta peržiūrėti mokslinę literatūrą, kad būtų galima apžvelgti veiksmingas vaikų priežiūros reformas valstybėse narėse⁶¹.

⁵⁹ S. Flisi, Zs. Blasko ir E. Stepanova, ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros rodikliai. Persvarstyti kai kuriuos Barcelonos tikslo aspektus. JRC politikos mokslinio konsultavimo ataskaita, 2022 m.

⁶⁰ E. Narazani, A. Agúndez García, M. Christl, F. Figari, „Barcelonos vaikų priežiūros tikslų peržiūros poveikis moterų užimtumui“ (GENDERMOD), JRC darbinis dokumentas dėl mokesčių ir struktūrinių reformų, 2022 m.

⁶¹ R. Nieuwenhuis, M. Yerkes, L. Backman, J. Strigén, Ikimokyklinis ugdymas ir priežiūra (IUP): Tikslinė reformų poveikio tyrimų apžvalga, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2022 m.

Be to, ekspertų grupė⁶², kurią sudarė 15 narių, įskaitant pavienius ekspertus ir Europos švietimo ir kultūros vykdomosios įstaigos (EACEA), EIGE, EUROFOUND, TDO, EBPO ir UNICEF atstovus, pateikė informacijos apie esamą padėtį ir skirtingą šalių požiūrį į ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemas, darbo sąlygas ir kokybę. Jie taip pat pateikė nuomonę dėl priemonių, kuriomis siekiama didinti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymą, visų pirma vaikų iš palankių sąlygų neturinčių šeimų, ir dėl elementų, susijusių su konvergencijos didinimu.

- **Pagrindinės teisės**

Barselonos tikslų peržiūra padės užtikrinti moterų ir vyrų lygybę visose srityse, įskaitant užimtumą, darbą ir darbo užmokestį. Tai padės apsaugoti kiekvieno asmens teisę į mokslą ir visų vaikų teises į tokią apsaugą ir rūpinimąsi jų gerove, taip pat užtikrinti šeimos ekonominę apsaugą (ES pagrindinių teisių chartijos 23, 14, 24 ir 33 straipsniai).

4. POVEIKIS BIUDŽETUI

Pasiūlymas finansinio poveikio ES biudžetui neturi.

5. KITI ELEMENTAI

- **Stebėseną, vertinimą ir ataskaitų teikimo tvarka**

Europos Komisija toliau stebės Barselonos tikslus rengdama Europos semestro dokumentus, kurie yra pagrindinė moterų dalyvavimo darbo rinkoje ir lyčių lygybės stebėsenos priemonė, be kita ko, atlikdama šalių ataskaitose pateiktą analizę ir prireikus teikdama konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas. Be to, į vertinimą bus įtrauktas visų vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas, trukmė (valandų skaičius per savaitę) ir vaikų iš įvairių grupių, įskaitant vaikus, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, ir, kai įmanoma, migrantų kilmės vaikus su negalia, romų vaikus ir kitas atitinkamas grupes, lankymas, atsižvelgiant į vaikų amžių ir konkrečius nacionalinius ypatumus.

Be to, rekomendacijos įgyvendinimą Komisija stebės rengdama metinę lyčių lygybės ataskaitą, taip pat pasitelkiant Lyčių lygybės strategijos stebėsenos portalą⁶³.

Tikslų peržiūra apima papildomus aspektus, susijusius su Barselonos tikslų įgyvendinimu (prieinamumas, įperkamumas ir kokybė). Kai bus parengti su šiais aspektais susiję rodikliai, jie bus įtraukti į Lyčių lygybės strategijos stebėsenos portalą ir metinę lyčių lygybės ataskaitą.

Siekiant padidinti atitinkamų duomenų prieinamumą, aprėptį ir aktualumą ES lygmeniu, šioje rekomendacijoje valstybės narės raginamos plėtoti arba gerinti duomenų rinkimą keliose su jos įgyvendinimu susijusiose srityse. Valstybės narės turėtų visų pirma pagerinti duomenų apie ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas lankančius vaikus rinkimą, įskaitant duomenis apie pažeidžiamoje padėtyje esančius arba palankių sąlygų neturinčioms grupėms priklausančius vaikus.

⁶² [Komisijos ekspertų grupių ir kitų panašių subjektų registras \(europa.eu\)](#).

⁶³ Europos Komisija, Lyčių lygybės strategija, stebėsenos portalas, kurį galima rasti adresu [ges-monitor.page.main \(europa.eu\)](#).

Komisija per penkerius metus paskelbs išsamią ataskaitą, kurioje apžvelgs rekomendacijos įgyvendinimo padėtį, remdamasi Barselonos tikslais ir visais atitinkamais aspektais, įskaitant valstybių narių politiką ir gerosios patirties pavyzdžius.

Pasiūlymas

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srities Barcelonos tikslų peržiūros

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 292 straipsnį kartu su 153 straipsnio 1 dalies i punktu,

atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą,

kadangi:

- (1) siekdama pašalinti kliūtis moterims dalyvauti darbo rinkoje, 2002 m. Europos Vadovų Taryba nustatė Barcelonos tikslus vaikų priežiūros srityje, kuriuos sudaro du tikslai: 33 proc. vaikų iki 3 metų amžiaus ir 90 proc. vaikų nuo 3 metų iki privalomojo mokyklinio amžiaus ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymo rodiklis⁶⁴. Nors šie tikslai pasiekti Sąjungos lygmeniu, tebėra didelių skirtumų tarp valstybių narių ir jų viduje, visų pirma vaikų iš mažesnes pajamas gaunančių namų ūkių ir jauniausių vaikų grupės atveju;
- (2) šios rekomendacijos tikslas – skatinti valstybes neres didinti vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas, skaičių, kad moterims būtų sudarytos palankesnės sąlygos dalyvauti darbo rinkoje ir kad būtų skatinamas socialinis ir kognityvinis vaikų, visų pirma vaikų, esančių pažeidžiamoje padėtyje arba iš nepalankios aplinkos, vystymasis;
- (3) su vaikų, ypač labai mažų, priežiūra susijusios pareigos labai varžo moterų dalyvavimą darbo rinkoje. 2021 m. Darbo jėgos tyrimas (DJT) rodo, kad iš visų darbo neieškančių asmenų, prižiūrinčių vaikus ar suaugusiuosius, kuriems reikalinga priežiūra, 27,9 proc. yra moterys ir tik 8,0 proc. – vyrai; 2019 m., prieš pandemiją, šie skaičiai buvo atitinkamai 32,6 proc. ir 7,6 proc.⁶⁵ Tuo pat metu 25–49 metų amžiaus asmenų, turinčių jaunesnių nei 6 metų vaikų, užimtumo lygis buvo 90,1 proc. vyrų, palyginti su 67,2 proc. moterų užimtumo lygiu. Neapmokamos su priežiūra susijusios pareigos Europoje neleidžia dalyvauti darbo rinkoje apie 7,7 mln. moterų, palyginti su tik 450 000 vyrų;
- (4) moterys taip pat labiau linkusios pritaikyti savo darbo modelius prie su priežiūra susijusių pareigų, o tai daro ilgalaikį poveikį jų karjerai ir prisideda prie vyrų ir moterų darbo užmokesčio ir pensijų skirtumo. Dirbančios moterys namų ruošos darbams ir tiesioginei priežiūrai kasdien skiria vidutiniškai 90 minučių daugiau nei dirbantys

⁶⁴ 2002 m. kovo 15–16 d. Barselonoje posėdžiavusios Vadovų Tarybos išvados, dok. Nr. SN 100/1/02 REV 1.

⁶⁵ Eurostato duomenų bazės lentelė LFSA_IGAR, „Neįgalių suaugusiųjų arba vaikų priežiūra ir kitos šeiminės ar asmeninės priemonės“, nedirbančių ir norinčių dirbti gyventojų procentinė dalis, 15–64 metų amžiaus grupė.

vyrų. Lyčių nelygybės užimtumo srityje mažinimas yra ekonominiu požiūriu aktualus, nes jis prisideda prie ekonomikos augimo ir gali turėti teigiamą poveikį našumui. Be to, lyčių nelygybės mažinimas turi didelį teigiamą poveikį skurdo mažinimui ir socialinei įtraukčiai ir yra vienas iš būdų spręsti darbo jėgos mažėjimo klausimą.;

- (5) galimybė naudotis prieinamomis aukštos kokybės priežiūros paslaugomis daro didelį teigiamą poveikį prižiūrinčiųjų asmenų, ypač moterų, užimtumo padėčiai. Nors ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimas visoje Sąjungoje padidėjo, vyrų ir moterų užimtumo skirtumas sumažėjo nuo 17,7 procentinio punkto 2002 m. iki 10,8 procentinio punkto 2021 m. Tačiau pastaraisiais metais pažanga sulėtėjo;
- (6) Europos socialinių teisių ramsčiu pabrėžiama lyčių lygybės, profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros bei ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, kaip pagrindinių Sąjungos tikslų, svarba. Europos socialinių teisių ramsčiu nustatyta, kad visose srityse, įskaitant dalyvavimą darbo rinkoje, įdarbinimo sąlygas ir karjeros raidą, turi būti užtikrintas ir skatinamas vienodas požiūris į moteris ir vyrus bei jų galimybes. Juo taip pat pripažįstama vaikų teisė į kokybiškas įperkamas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas; vaikų teisės į apsaugą nuo skurdo ir vaikų iš nepalankios aplinkos teisė į konkrečias lygių galimybių didinimo priemones. Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane tarp pagrindinių Sąjungos tikslų, kurie turi būti pasiekti iki 2030 m., siūloma, kad iki 2030 m. bent 78 proc. 20–64 m. gyventojų turėtų dirbti. Kad šis tikslas būtų pasiektas, veiksmų plane nustatytas tikslas bent perpus sumažinti lyčių užimtumo skirtumą, palyginti su 2019 m., be kita ko, peržiūrint Barselonos tikslus. Veiksmų plane pripažįstama, kad padidinus oficialių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimą būtų remiamas aktyvesnis moterų dalyvavimas darbo rinkoje ir geresnis profesinio ir asmeninio gyvenimo derinimas. Šia rekomendacija Sąjunga vykdo veiksmų plane prisiimtą įsipareigojimą;
- (7) Sąjungos lygmeniu keliose rekomendacijose ir direktyvose lyčių lygybės ir darbo sąlygų srityse nagrinėjami tam tikri su Barselonos tikslais susiję elementai. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1158⁶⁶ sukuriama sistema, kuria užtikrinamas lyčių pusiausvyra grindžiamas naudojimas atostogomis dėl šeiminių priežasčių ir lanksčios darbo sąlygos, taip pat prižiūrinčiojo asmens atostogos;
- (8) keliose Sąjungos iniciatyvose pabrėžiama ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros svarba vaikams. Ši rekomendacija grindžiama šiomis politikos iniciatyvomis: 2019 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų⁶⁷ valstybėms narėms padedama gerinti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas ir pabrėžiama, kad tokios paslaugos turi būti įtraukios, prieinamos, įperkamos ir kokybiškos. ES vaiko teisių strategija⁶⁸ suteikia pagrindą ES veiksams, kuriais siekiama geriau propaguoti ir ginti vaikų teises, ir pripažįstama, kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymas yra naudingas vaikų kognityviniam ir socialiniam vystymuisi. 2021 m. birželio 14 d. Tarybos

⁶⁶ 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1159 dėl tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2010/18/ES, OL L 188, 2019 7 12, p. 79–93.

⁶⁷ 2019 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų, OL C 189, 2019 6 5, p. 4–14.

⁶⁸ 2021 m. kovo 24 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES vaiko teisių strategija“, COM(2021) 142 *final*, p. 1–23.

rekomendacija, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema⁶⁹, siekiama užtikrinti, kad vaikai, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, galėtų nemokamai ir veiksmingai naudotis pagrindinėmis paslaugomis, įskaitant ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas, visuose regionuose, taip pat atokiose ir kaimo vietovėse;

- (9) investuodamos į ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas, valstybės narės turėtų atsižvelgti ne tik į esamas vietas, bet ir į įvairius aspektus, pavyzdžiui, lankymo trukmę, lankančių vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalį, taip pat teikiamų priežiūros paslaugų prieinamumą, įperkamumą ir kokybę. Todėl šioje rekomendacijoje nustatomos priemonės šiems aspektams spręsti;
- (10) siekiant palengvinti pagrindinių prižiūrinių asmenų, daugiausia moterų, dalyvavimą darbo rinkoje, ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymo valandų skaičius turėtų būti pakankamas, kad tėvai galėtų prasmingai dirbti mokamą darbą. Lankymas turėtų būti skatinamas atsižvelgiant į vaiko interesus. Tais atvejais, kai vaikai dar nelanko ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų visą darbo dieną, abu tėvai turėtų pasinaudoti Direktyvoje (ES) 2019/1158 suteiktomis teisėmis į atostogas dėl šeiminių priežasčių ir lanksčias darbo sąlygas, pvz., darbą ne visą darbo dieną, lanksčias darbo valandas ir nuotolinį darbą, siekiant užtikrinti vienodą su priežiūra susijusių pareigų pasidalijimą, o lankymas turėtų laipsniškai didėti atsižvelgiant į vaiko amžių. Atsižvelgiant į šio aspekto svarbą, turėtų būti stebima vaiko lankymo trukmė ir ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymas;
- (11) be to, menkus profesinius įgūdžius turinčios moterys ir moterys iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių su vaikais susiduria su daugiau kliūčių mokytis ir ieškoti darbo, taip pat dėl finansinių ir nefinansinių suvaržymų, trukdančių jų vaikams lankyti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas, jos turi mažiau paskatų (vėl) įsidarbinti. Skatinant daugiau vaikų, esančių pažeidžiamoje padėtyje ir kilusių iš nepalankios aplinkos, lankyti įtraukias ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas būtų padarytas teigiamas poveikis jų motinų grįžimui į darbą. Neįgalių moterų arba neįgalių vaikų turinčių moterų padėtis yra ypač sudėtinga;
- (12) ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymas vaikams teikia daug naudos. Duomenys rodo, kad kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimas yra labai svarbus gerinant vaikų kognityvinį ir socialinį vystymąsi ir lavinimą nuo ankstyvo amžiaus. Remiantis 2019 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų, ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymas gali būti veiksminga priemonė siekiant užtikrinti vienodas švietimo galimybes vaikams, esantiems nepalankioje padėtyje, pavyzdžiui, neįgaliams arba specialiųjų poreikių turintiems vaikams, vaikams, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, migrantų kilmės vaikams, pabėgėlių vaikams, romų vaikams ir kitų mažumų grupių vaikams, kaimo ir atokiose vietovėse gyvenantiems vaikams, turintiems nepakankamą priežiūros infrastruktūrą, ir vaikams, kuriems teikiama alternatyvi priežiūra;
- (13) Tarybos rekomendacijoje, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema⁷⁰, ir Tarybos rekomendacijoje dėl romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo⁷¹ pabrėžiama,

⁶⁹ 2021 m. birželio 14 d. Tarybos rekomendacija (ES) 2021/1004, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema (OL L 223, 2021 6 22, p. 14–23).

⁷⁰ 2021 m. birželio 14 d. Tarybos rekomendacija (ES) 2021/1004, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema, OL L 223, 2021 6 22, p. 14.

kad vienodos galimybės naudotis kokybiškais ir įtraukiais ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis yra labai svarbios siekiant nutraukti socialinės atskirties plitimą ir užtikrinti lygias galimybes vaikams, kurių padėtis nepalanki. Pagal Europos vaiko garantijų sistemą valstybių narių paprašyta per 9 mėnesius nuo rekomendacijos priėmimo pateikti nacionalinius planus, kuriais įgyvendinama rekomendacija. Tačiau tokias įstaigas lankančių vaikų yra gerokai mažiau, visų pirma tarp jauniausių vaikų, o tai gali lemti blogesnius mokymosi rezultatus ir aukštą mokyklos nebaigusių asmenų, visų pirma romų vaikų arba migrantų kilmės vaikų, taip pat tėvų globos netekusių vaikų, skaičių. ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymas taip pat svarbus vaikams, bėgantiems nuo karo Ukrainoje, kaip ir kitiems vaikams, kurie siekia apsaugos Sąjungoje arba ja naudojasi. Visiems šiems galimai pažeidžiamiems vaikams turėtų būti užtikrintos vienodos galimybės naudotis pagrindinėmis įtraukiais ir nesegreguotomis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis;

- (14) neįgalūs vaikai taip pat turi teisę dalyvauti pagrindinėse ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose lygiai su kitais vaikais. Pusę neįgalių vaikų prižiūri tik jų tėvai. Todėl svarbu užtikrinti, kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugos būtų prieinamos, įtraukios ir derinamos su tikslinėmis priemonėmis, padedančiomis patenkinti konkrečius poreikius, be kita ko, taikant priemones, kuriomis šalinamos kliūtys ir segregacija, suteikiant darbuotojams reikiamų įgūdžių arba samdant specialiuosius darbuotojus individualiems poreikiams tenkinti ir prireikus individualizuotoms mokymo programoms įgyvendinti;
- (15) aukštos kokybės ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugos yra labai svarbios siekiant užtikrinti, kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas lankantys vaikai gautų naudos. Nors nėra vieno būdo apibrėžti ir įvertinti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigos kokybę, jos esmė – suaugusiųjų ir vaikų bendravimo kokybė, neatsižvelgiant į taikomą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemą. Valstybės narės turėtų užtikrinti aukštos kokybės ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimą, atsižvelgdamos į įvairius aspektus, nustatytus 2019 m. gegužės 22 d. Rekomendacijoje dėl aukštos kokybės ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų, įskaitant galimybę naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis, darbuotojų kvalifikaciją ir darbo sąlygas, pedagoginę mokymo programą, stebėseną ir vertinimą, valdymą ir finansavimą. Ypač svarbūs turėtų būti tokie elementai kaip vienam darbuotojui tenkančių vaikų skaičius, darbuotojų kvalifikacija ir tęstinis profesinis mokymas;
- (16) ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų kokybė taip pat yra svarbus veiksnys, skatinantis tėvų ir ugdymo bei priežiūros įstaigų tarpusavio pasitikėjimą, taigi ir svarbus veiksnys skatinant aktyvesnę ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymą;
- (17) prieinamumas yra dar vienas svarbus ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimo aspektas. Jis apima tinkamą infrastruktūrą, turimus priėmimo pajėgumus ir darbo valandas. Jis taip pat apima prisitaikymą prie specialių tėvų poreikių ir pagalbą įveikiant sudėtingas administracines procedūras. Parama vykdyt administracines procedūras turėtų būti teikiama įvairiomis formomis, įskaitant kalbinę ir skaitmeninę paramą, ypač pažeidžiamoje padėtyje esančioms arba palankių sąlygų neturinčioms grupėms, kurios, pavyzdžiui, negali naudotis skaitmeninėmis priemonėmis arba neturi

⁷¹ 2021 m. kovo 12 d. Tarybos rekomendacija dėl romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo, OL C 93, 2021 3 19.

prieigos prie jų. Ji taip pat apima neįgaliųjų, įskaitant vaikus, tėvus ir specialistus, prieinamumą, laikantis Direktyvos (ES) 2019/882 I ir III prieduose nustatytų prieinamumo reikalavimų;

- (18) be to, prieinamumas apima darbuotojų ir specialistų profesionalumą siekiant tinkamai remti neįgalius ar specialiųjų poreikių turinčius vaikus bendrosiose nesegreguotose įstaigose. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų pašalintos kliūtys lankyti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas, be kita ko, neįgaliesiems, ir kad jų neatsirastų, o ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigos būtų iš tiesų įtraukios;
- (19) sprendžiant prieinamumo klausimą reikėtų atsižvelgti į teritorinį disbalansą. Ilgas važinėjimo laikas, susijęs su atstumu, transporto jungčių trūkumu arba ribotumu ir eismo spūstimis, gali trukdyti lankymui. Atokios ir kaimo vietovės yra ypač nepalankioje padėtyje, nes vietos lygmeniu trūksta pakankamų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų. Toks teritorinis disbalansas gali padidinti įperkamumo problemas. Todėl judumo planuose svarbu atsižvelgti į skirtingus ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų naudotojų profilius ir renkant duomenis vertinimo ir stebėsenos tikslais įtraukti teritorinę aprėptį.
- (20) daugelyje valstybių narių didelės ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros išlaidos vis dar yra didelė kliūtis lankymui. Eurostato duomenys rodo, kad išlaidų veiksnys yra svarbus priimant sprendimą nesinaudoti oficialiomis vaikų priežiūros paslaugomis daugelyje šalių, ypač namų ūkiuose, kuriems gresia skurdas. Remiantis Europos Sąjungos statistiniais duomenimis apie 2016 m. pajamas ir gyvenimo sąlygas, 13 proc. tėvų nesinaudoja vaikų priežiūros paslaugomis dėl jų kainos⁷², o 11 proc. turi nedidelių ar didelių sunkumų, susijusių su naudojimusi vaikų priežiūros paslaugomis⁷³. Namų ūkių, kuriems gresia skurdas, atveju ši procentinė dalis daugiau nei dvigubai didesnė – atitinkamai iki 28 proc. ir 27 proc.. Moksliniai tyrimai rodo didelę aukštos kokybės ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų ekonominę, socialinę, lavinimo ir vystymosi naudą. Todėl įperkamų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų užtikrinimas yra naudingas moterų dalyvavimui darbo rinkoje; be to, tai daro teigiamą ilgalaikį poveikį švietimui nuo ankstyvo amžiaus ir sudaro sąlygas teigiamam požiūriui į mokymąsi visą gyvenimą, kuris apima ne tik vaikus, bet ir plačiąją visuomenę. Todėl valstybės narės turėtų užtikrinti, kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros išlaidos būtų proporcingos namų ūkio pajamoms ir nesudarytų kliūčių naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis. Be to, valstybės narės taip pat turėtų atsižvelgti į kitas išlaidas, susijusias su ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymu, pavyzdžiui, transporto, drabužių ir priemonių, kurių reikia norint lankyti tokias įstaigas;
- (21) vienas iš būdų užtikrinti tinkamą prieinamą ir įperkamą aukštos kokybės ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimą – teisės aktuose nustatyti teisę į ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas, kuria valdžios institucijos užtikrina

⁷² Duomenų šaltinis. 2016 m. ES SPGS *ad hoc* modulis dėl *galimybės naudotis paslaugomis*, [ilc_ats04](#) „Vaikai pagal namų ūkio tipą, pajamų grupę, urbanizacijos laipsnį ir pagrindinę priežastį, dėl kurios netenkinami oficialių vaikų priežiūros paslaugų poreikiai“ (duomenų gavimo data – 2022 m. birželio 20 d.).

⁷³ Duomenų šaltinis. 2016 m. ES SPGS *ad hoc* modulis dėl *galimybės naudotis paslaugomis*, [ilc_ats03](#) „Vaikai, kurie naudojami oficialios vaikų priežiūros paslaugomis, pagal namų ūkio tipą, pajamų grupę, urbanizacijos laipsnį ir pagrindinę priežastį, dėl kurios sunku įpirkti oficialios vaikų priežiūros paslaugas“ (duomenų gavimo data – 2022 m. birželio 20 d.).

vietą visiems vaikams, kurių tėvai to prašo, neatsižvelgiant į jų užimtumą, socialinę ir ekonominę padėtį ar šeiminių statusą. Daugumoje valstybių narių tokia teisė jau egzistuoja, tačiau teisės įgijimo pradžios amžius labai skiriasi. Idealiu atveju iš karto po tinkamai mokamų atostogų dėl šeiminių priežasčių pabaigos turėtų būti suteikta teisė gauti vietą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigoje;

- (22) tikimasi, kad didesnė kokybiškų, prieinamų ir įperkamų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų pasiūla šeimoms ir darbo sąlygų bei atlyginimų gerinimas šiame sektoriuje duos ekonominės naudos. Investicijų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srityje fiskalinį tvarumą galima optimizuoti įvertinant poveikį viešiesiems finansams ir reguliariai stebint bei nuolat gerinant išlaidų efektyvumą, remiantis geriausia patirtimi, įskaitant veiksmingą finansavimo mechanizmą, kurie atitiktų bendrą viešųjų finansų tvarumą, nustatymą;
- (23) tėvams labai svarbu lengvai gauti tinkamą internetinę ir neinternetinę informaciją apie ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas. Tai susiję su informacija apie teises į tinkamas paslaugas ir tinkamų paslaugų prieinamumą, naudojimosi jomis būdus ir, kai taikoma, tinkamumą gauti finansinę paramą;
- (24) nepakankamas informuotumas apie tėvų ir vaikų teises ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srityje ir jo svarba mokymosi rezultatams ateityje yra papildoma kliūtis norint pasinaudoti paslaugomis, kurios daro poveikį moterų dalyvavimui darbo rinkoje. Tinkamai ir išsamiai informuojant tėvus turėtų būti priimami gerai apgalvoti ir informacija pagrįsti sprendimai dėl priežiūros galimybių;
- (25) daugelyje šalių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sektoriuje trūksta darbuotojų. Šią problemą galima spręsti taikant įvairias strategijas, pavyzdžiui, gerinant darbo sąlygas, karjeros perspektyvas ir užtikrinant tinkamą atlyginimą, reguliarias kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo galimybes, kuriant kūrybiškas įdarbinimo strategijas ir raginant įvairias nepakankamai atstovaujamas grupes, pavyzdžiui, vyrus ar įvairios kultūrinės kilmės žmones, pvz., migrantus ir pabėgėlius, prisijungti prie ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros darbo jėgos. Paprastas ir greitas kvalifikacijų pripažinimo mechanizmas galėtų padėti spręsti trūkumo problemą. Pavyzdžiui, Komisijos rekomendacijoje (ES) 2022/554⁷⁴ aptariama nuo karo Ukrainoje bėgančių asmenų galimybė užsiimti reglamentuojamomis profesijomis;
- (26) tinkamų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų darbuotojų darbo sąlygų skatinimas turėtų padėti pritraukti naujų darbuotojų ir kartu padėti užtikrinti, kad šiame sektoriuje dirbantys asmenys būtų pasirengę ir galėtų toliau dirbti iki išėjimo į pensiją. Tai taip pat gali padėti kovoti su lyčių segregacija šiame sektoriuje. Šiomis aplinkybėmis TDO politikos gairėse siekiant užtikrinti deramą ikimokyklinio ugdymo darbuotojų darbą⁷⁵ pateikiamos gairės dėl galimo rekomendacijų dėl profesinių galimybių ir karjeros raidos, tinkamo atlyginimo, įskaitant vienodą darbo užmokestį, tvaraus užimtumo ir darbo sąlygų, įgyvendinimo, taip pat dėl socialinio dialogo skatinimo šiame sektoriuje;

⁷⁴ Komisijos rekomendacija (ES) 2022/554 dėl asmenų, bėgančių nuo Rusijos invazijos į Ukrainą, kvalifikacijos pripažinimo, OL L 107, 2022 4 6, p. 1–8.

⁷⁵ Tarptautinė darbo organizacija, „Ekspertų susitikimas dėl politikos gairių siekiant užtikrinti deramą ikimokyklinio ugdymo darbuotojų darbą“, paskelbta adresu https://www.ilo.org/sector/Resources/codes-of-practice-and-guidelines/WCMS_236528/lang-en/index.htm.

- (27) vaikų priežiūra reikalinga ir tada, kai jie pradeda lankyti pradinę mokyklą. Vaikų priežiūros poreikiai nuo mokyklinio amžiaus taip pat gali apriboti motinų dalyvavimą darbo rinkoje ir darbo laiką, jei nėra tinkamų, kokybiškų ir įperkamų popamokinės priežiūros ir priežiūros atostogų metu sprendimų, atsižvelgiant į nacionalines mokyklų sistemas. Jei vyresnio amžiaus vaikų priežiūros galimybių nėra, galimybė naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis jaunesniems broliams ir seserims neleis tėvams dalyvauti darbo rinkoje, o tai savo ruožtu gali turėti įtakos jaunesnių brolių ir seserų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymui. Todėl valstybės narės turėtų užtikrinti tinkamą, kokybišką ir įperkamą popamokinę priežiūrą. Tam tikrais atvejais tai turėtų apimti pagalbą vaikams ruošiant namų darbus, ypač vaikams iš palankių sąlygų neturinčių šeimų;
- (28) profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra tebėra didelis iššūkis daugeliui tėvų, ypač moterims. Darbo ir su priežiūra susijusių pareigų derinimo sunkumai yra pagrindinė kliūtis, dėl kurios darbo rinkoje moterų yra mažiau. Šiomis aplinkybėmis lyčių stereotipai dažnai daro įtaką moterų ir vyrų vaidmeniui priežiūros srityje. Moterims tenkančių su priežiūra susijusių pareigų disbalansas, palyginti su vyrais, savo ruožtu stiprina lyčių stereotipus tiek vyrų, tiek moterų profesijų ir vaidmenų srityse;
- (29) šio nuolatinio vyrų ir moterų su priežiūra susijusių pareigų skirtumo problema turėtų būti sprendžiama, visų pirma skatinant tėvus pasinaudoti atostogomis dėl šeiminių priežasčių ir lanksčiomis darbo laiko sąlygomis, kai tinkama, kartu užtikrinant, kad partneriai vienodžiau dalytųsi su priežiūra susijusiomis pareigomis, kiek tai susiję su mokamu ir neapmokamu darbu. Įgyvendinant Direktyvą (ES) 2019/1158 turėtų būti sustiprintos su priežiūra susijusių pareigų turinčių darbuotojų teisės į atostogas dėl šeiminių priežasčių ir galimybė prašyti lankstaus darbo laiko tvarkos. Tolesniais veiksmais daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama informuotumo apie šias naujas teises didinimui ir stebėsenai, ar darbuotojai gali visapusiškai naudotis šiomis teisėmis nepatirdami nepalankaus požiūrio darbe;
- (30) siekdamos geriau suprasti priežiūros poreikius ir apribojimus, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų pakankamai išsamių, patikimų ir palyginamų duomenų. Atsižvelgiant į tai, kad Direktyvoje (ES) 2019/1158 nėra konkrečių nuostatų dėl duomenų rinkimo, šie duomenys turėtų apimti naudojimąsi atostogomis dėl šeiminių priežasčių, atsižvelgiant į Darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros rodiklių sistemos metodinį vadovą, kurį parengė Užimtumo komitetas ir Socialinės apsaugos komitetas, kad padėtų tinkamai stebėti ir vertinti direktyvą;
- (31) šios rekomendacijos įgyvendinimo pažanga turėtų būti reguliariai stebima rengiant Europos semestro dokumentus, metinę lyčių lygybės Europos Sąjungoje ataskaitą ir pasitelkiant Lyčių lygybės strategijos stebėsenos portalą. Šiuo tikslu valstybės narės turėtų visų pirma padėti Komisijai parengti ir apskaičiuoti rodiklį, skirtą vyrų ir moterų su priežiūra susijusių pareigų skirtumams įvertinti, t. y. moterų ir vyrų priežiūrai skiriamo laiko skirtumą, vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą ir apmokamam ir neapmokamam darbui skirtą laiką, kad būtų galima geriau suprasti šių elementų tarpusavio priklausomybę, siekiant remti įrodymais grindžiamos lyčių lygybės ir socialinės politikos plėtojimą. Valstybės narės taip pat turėtų toliau dėti pastangas rengdamos ir įgyvendindamos reformas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srityje, kuo geriau pasinaudodamos Komisijos parama, be kita ko, pagal techninės paramos priemonę, keisdamosi gerąja patirtimi, taikydamos tinkamus procesus ir metodikas, rinkdamos duomenis, įtraukdamos suinteresuotuosius subjektus ir užtikrindamos veiksmingesnę bei efektyvesnę tarpinstitucinį koordinavimą ir

planuodamos bei paskirstydamos žmogiškuosius išteklius ir užtikrindamos profesinį tobulėjimą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sektoriuje;

- (32) sąvoka „ikimokyklinis ugdymas ir priežiūra“ turi būti suprantama taip, kaip apibrėžta Tarybos rekomendacijoje dėl aukštos kokybės ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, kaip reguliuojamos ugdymo ir priežiūros priemonės, skirtos vaikams nuo gimimo iki privalomojo mokyklinio amžiaus, neatsižvelgiant į tokių priemonių struktūrą, finansavimą, darbo laiką ar programų turinį, įskaitant priežiūrą dienos centruose ir šeimoje, ugdymo paslaugų teikimą finansuojant privačiomis arba viešosiomis lėšomis ir ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugų teikimą;
- (33) siekdamas įvertinti šios rekomendacijos poveikį, Komisija ir valstybės narės turėtų stebėti jos įgyvendinimo pažangą ir reguliariai apie ją pranešti,

PRIĖMĖ ŠIĄ REKOMENDACIJĄ: TIKSLAS IR TAIKYMO SRITIS

1. Šios rekomendacijos tikslas – skatinti valstybes nares didinti vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas, skaičių, kad moterims būtų sudarytos palankesnės sąlygos dalyvauti darbo rinkoje ir skatinamas socialinis ir kognityvinis vaikų, visų pirma vaikų, esančių pažeidžiamoje padėtyje arba iš nepalankios aplinkos, vystymasis.
2. Ši rekomendacija susijusi su visų vaikų ikimokykliniu ugdymu ir priežiūra.

BARSELONOS TIKSLŲ PERŽIŪRA

3. Valstybės narės turėtų skatinti moteris dalyvauti darbo rinkoje teikdamos aukštos kokybės ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas pagal nacionalinius paslaugų teikimo modelius, užtikrindamos, kad iki 2030 m.:
 - (a) bent 50 proc. jaunesnių nei 3 metų vaikų lankytojų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas⁷⁶ ir
 - (b) bent 96 proc. vaikų nuo 3 metų iki privalomojo mokyklinio amžiaus lankytojų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas⁷⁷.

LANKYMO FORMA

4. Valstybės narės turėtų skatinti vaikų dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros veikloje trukmę, kuri būtų suderinama su prasmingu tėvų, ypač motinų, dalyvavimu darbo rinkoje.
5. Valstybės narės raginamos užtikrinti, kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugos būtų prieinamos ir laipsniškai ilginama jų trukmė, kad vaikai galėtų tokias įstaigas lankyti:
 - (a) jaunesnių nei 3 metų vaikų atveju – ne mažiau kaip 25 valandas per savaitę, ir
 - (b) vyresnių nei 3 metų vaikų atveju – ne mažiau kaip 35 valandas per savaitę.

PALANKIŲ SĄLYGŲ NETURINČIŲ VAIKŲ, NEIĞALIŲ ARBA SPECIALIŲJŲ POREIKIŲ TURINČIŲ VAIKŲ ĮTRAUKTIS

⁷⁶ Duomenų šaltinis – Eurostatas, ES SPGS 2020 m. modulis „Vaikai, lankantys oficialios vaikų priežiūros arba ugdymo įstaigas pagal amžiaus grupes ir trukmę – proc. kiekvienos amžiaus grupės gyventojų – ES“, internetinis duomenų kodas: [ilc_caindformal].

⁷⁷ Duomenų šaltinis. Eurostatas, UOE duomenų rinkimas, „Vaikai nuo 3 metų iki privalomojo mokyklinio amžiaus – proc. atitinkamo amžiaus gyventojų“, internetinis duomenų kodas: [educ_uae_enra21].

6. Valstybės narės turėtų:
- (a) taikyti tikslines priemones, kuriomis būtų sudarytos sąlygos palankių sąlygų neturintiems vaikams, įskaitant vaikus, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, taip pat neįgaliems arba specialiųjų poreikių turintiems vaikams, lankyti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas ir didinti tokias įstaigas lankančių vaikų skaičių;
 - (b) šalinti vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, ir visų kitų vaikų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymo atotrūkį.

KOKYBĖ

7. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad:
- (a) ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugos visiems vaikams būtų aukštos kokybės, siekiant padidinti tėvų pasitikėjimą paslaugomis ir prisidėti prie vaiko sveiko fizinio, socialinio, emocinio, kognityvinio vystymosi ir lavinimo;
 - (b) nacionalinės kokybės sistemos, kurias valstybės narės raginamos kurti pagal Tarybos rekomendaciją dėl aukštos kokybės ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų, apimtų paslaugų teikimą abiejų amžiaus grupių vaikams, kuriems taikoma ši rekomendacija. Nacionalinėse kokybės sistemose visų pirma turėtų būti numatyta:
 - užtikrinti tinkamą darbuotojų ir vaikų santykį ir grupių dydį, atsižvelgiant į vaikų amžių ir bet kokią negalią ar specialius poreikius, kurių jie gali turėti, ir
 - remti visų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų darbuotojų profesionalumą, be kita ko, didinant reikalaujamą formaliojo švietimo lygį ir užtikrinant nuolatinį profesinį tobulėjimą suteikiant tinkamas mokymosi visą gyvenimą galimybes.

TERITORINIS PASKIRSTYMAS

8. Valstybės narės turėtų spręsti problemas, su kuriomis susiduria vaikai ir jų šeimos, kad galėtų naudotis tinkama švietimo ir priežiūros įstaiga, užtikrindamos pakankamą IUP paslaugų teikimo teritorinę aprėptį. Šiuo tikslu valstybės narės visų pirma turėtų:
- (a) tinkamai organizuoti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimą miesto ir kaimo vietovėse, turtinguose ir nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose ir regionuose, atsižvelgiant į vietovių ypatumus, pvz., vaikų skaičių, vaikų pasiskirstymą pagal amžių, kadangi tai turėtų visiškai atitikti segregacijos panaikinimo ir nediskriminavimo principus ir būti vykdoma glaudžiai bendradarbiaujant su vietos ir regionų valdžios institucijomis;
 - (b) priimančią sprendimą dėl ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimo vietų, atsižvelgti į poreikį nustatyti pagrįstą kelionių į darbą laiką, visų pirma viešoju transportu.

ĮPERKAMUMAS

9. Vaikams, kuriems netaikoma Tarybos rekomendacija dėl Europos vaiko garantijų sistemos sukūrimo ir kuriems turėtų būti suteikta galimybė nemokamai ir veiksmingai naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų grynosios išlaidos būtų pagrįstai proporcingos kitoms namų ūkio išlaidoms ir

disponuojamosioms pajamoms, ypatingą dėmesį skirdamos mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams. Visų pirma valstybės narės raginamos:

- (a) apriboti tėvams tenkančias savo lėšomis padengiamas išlaidas;
- (b) prireikus nustatyti šeimos pajamoms proporcingus diferencijuotus mokesčius arba didžiausią mokesčių už ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas.

PRIEINAMUMAS

10. Valstybės narės turėtų nuolat šalinti kliūtis naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis. Atsižvelgiant į tai, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas tam, kad:
- (a) netipines darbo valandas dirbantiems tėvams būtų pasiūlyta sprendimų, kad būtų galima geriau suderinti darbą ir asmeninį gyvenimą;
 - (b) būtų tenkinami vienišų tėvų poreikiai;
 - (c) būtų užtikrinama galimybė naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis, neatsižvelgiant į tėvų statusą darbo rinkoje;
 - (d) būtų užtikrinta, kad neįgalūs ar specialiujų poreikių turintys tėvai ir vaikai galėtų naudotis pastatais, infrastruktūra ir transportu, taip pat mokymosi medžiaga ir skaitmeninėmis priemonėmis;
 - (e) būtų užtikrinta veiksminga parama ir tinkama informacija bei komunikacija neįgaliesiems arba specialiujų poreikių turintiems vaikams ir tėvams, taip pat kad šalinamos kalbinės ir kultūrinės kliūtys, kad jie galėtų lankyti bendras įtraukias ir neseleguotas įstaigas;
 - (f) būtų aktyviai teikiama aiški informacija apie ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymo naudą ir apie esamas galimybes, tinkamumo taisykles ir administracines procedūras, susijusias su ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymu;
 - (g) teikiama administracinė parama registracijai, ypatingą dėmesį skiriant tėvams, esantiems pažeidžiamoje padėtyje arba kilusiems iš nepalankios aplinkos.
11. Valstybės narės turėtų teisės aktais nustatyti teisę į ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas. Nustatydamos amžių, nuo kurio suteikiama tokia teisė, valstybės narės turėtų atsižvelgti į tinkamai apmokamų atostogų dėl šeiminių priežasčių prieinamumą ir trukmę, kad būtų išvengta padėties, kai tokios atostogos baigiasi, o teisė lankyti IUP nesuteikiama.

POPAMOKINĖS PRIEŽIŪROS PASLAUGOS

12. Be ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, valstybės narės turėtų užtikrinti visapusišką požiūrį į vaikų priežiūrą, atsižvelgdamos į įvairaus amžiaus, įskaitant pradinio ugdymo amžių, vaikų priežiūros poreikius, sudarydamos palankesnes sąlygas įperkamai ir aukštos kokybės popamokinei priežiūrai (priežiūrai po pamokų ir atostogų metu) visiems pradinėse mokyklose besimokantiems vaikams, įskaitant neįgaliuosius arba specialiujų ugdymo poreikių turinčius vaikus, atsižvelgiant į nacionalinį mokslo metų ir atostogų organizavimą. Tai turėtų apimti paramą ruošiant namų darbus, ypač vaikams iš nepalankios aplinkos arba pažeidžiamoje padėtyje esantiems vaikams.

INFORMUOTUMAS APIE TEISES

13. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad tėvai žinotų savo teises, įskaitant, kai taikoma, teisę į vietą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigoje, atsižvelgiant į tai, kad skirtingos tradicijos ir aplinkybės gali turėti įtakos žinioms apie IUP sistemą, jos suvokimui ir pasitikėjimui ja.
14. Valstybės narės raginamos aktyviai informuoti tėvus apie galimybes, naudą, išlaidas ir, jei taikoma, finansinę paramą naudojantis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis. Turėtų būti atsižvelgiama į šiuos elementus:
 - (a) tėvų poreikį gauti informaciją apie ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas, atsižvelgiant į jų įgūdžių, gebėjimų, socialinės ir ekonominės padėties bei negalios įvairovę;
 - (b) užtikrinti, kad informacija būtų lengvai prieinama tiek internete, tiek realiame gyvenime, atsižvelgiant į skirtingus kalbos poreikius ir galimybes naudotis skaitmeninėmis priemonėmis.
15. Valstybės narės turėtų nustatyti veiksmingas, nešališkas ir prieinamas skundų nagrinėjimo procedūras, pagal kurias kompetentingoms institucijoms būtų pranešama apie problemas ar incidentus.

DARBUOTOJŲ DARBO SĄLYGOS IR ĮGŪDŽIAI

16. Valstybės narės turėtų užtikrinti tinkamas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų darbuotojų darbo sąlygas, visų pirma skatindamos socialinį dialogą ir kolektyvines derybas bei remdamos patrauklių atlyginimų nustatymą šiame sektoriuje, kartu gerbdamos socialinių partnerių savarankiškumą.
17. Valstybės narės turėtų spręsti įgūdžių poreikių ir darbuotojų trūkumo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sektoriuje klausimus, visų pirma:
 - (a) gerindamos formalųjį ir tęstinį švietimą ir mokymą, kad dabartiniai ir būsimi ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų darbuotojai įgytų reikiamų įgūdžių ir gebėjimų;
 - (b) plėsdamos karjeros galimybes ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sektoriuje, be kita ko, teikiant kvalifikacijos kėlimo, perkvalifikavimo, informavimo ir orientavimo paslaugas;
 - (c) ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų darbuotojams suteikti patrauklų profesinį statusą ir karjeros perspektyvas;
 - (d) įgyvendinti priemones, kuriomis kovojama su lyčių stereotipais ir lyčių segregacija ir siekiama, kad profesija taptų patraukli tiek vyrams, tiek moterims.

VYRŲ IR MOTERŲ SU PRIEŽIŪRA SUSIJUSIŲ PAREIGŲ SKIRTUMAS

18. Valstybės narės turėtų skatinti vienodą tėvų dalijimąsi su vaikų priežiūra susijusiomis pareigomis:
 - (a) kovodamos su lyčių stereotipais ir skatindamos abu tėvus tolygiai dalytis su priežiūra susijusiomis pareigomis, be kita ko, rengiant informavimo kampanijas;
 - (b) skatindamos ir remdamos šeimai palankias darbo laiko sąlygas ir abiejų tėvų, ypač vyrų, naudojimąsi atostogomis dėl šeiminių priežasčių per visą gyvenimą.

VALDYMAS IR DUOMENŲ RINKIMAS

19. Valstybės narės turėtų užtikrinti patikimą ir veiksmingą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros politikos valdymą, visų pirma:
- (a) užtikrinti glaudų įvairių politiką formuojančių institucijų ir ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros tarnybų bendradarbiavimą ir remti bendradarbiavimą su kitomis politiką formuojančiomis institucijomis ir tarnybomis, atsakingomis už ikimokyklinį ugdymą ir švietimą, ir
 - (b) telkti tinkamą ir tvarų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros finansavimą ir jį ekonomiškai efektyviai naudoti, be kita ko, naudojantis Sąjungos lėšomis ir priemonėmis, taip pat vykdyti politiką, kuria skatinamas tvarus vaikų priežiūros paslaugų finansavimas, kuris atitiktų bendrą viešųjų finansų tvarumą.
20. Valstybės narės turėtų plėtoti arba gerinti duomenų rinkimą apie:
- (a) ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas lankančius vaikus kasmet ir atliekant atitinkamus atrankinius tyrimus, be kita ko, įtraukiant vaikus, esančius pažeidžiamoje padėtyje arba iš nepalankios aplinkos;
 - (b) su priežiūra susijusių pareigų turinčių moterų ir vyrų mokamo ir neapmokamo darbo laiko naudojimo skirtumus, pageidautina, atliekant laiko naudojimo tyrimus, remiantis suderintais Europos laiko sąnaudų tyrimų standartais;
 - (c) atostogų dėl šeiminių priežasčių naudojimą pagal lytį, remiantis ES suderintais administraciniais duomenimis, ir patvirtinti darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros rodiklių sistemą, kurią parengė bendras Užimtumo komiteto (EMCO) ir Socialinės apsaugos komiteto (SAK) pogrupis;
 - (d) ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų darbuotojų darbo sąlygas, visų pirma apimančias 16 ir 17 rekomendacijose nurodytus aspektus;
 - (e) ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų trūkumus, prieinamumą, paslaugų įperkumą ir kokybę reguliariai bent kas šešerius metus ir teritorinę ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų aprėptį, visų pirma siekiant įvertinti teritorinius skirtumus, įskaitant atokiose ir kaimo vietovėse.
21. Valstybės narės turėtų dėti daugiau pastangų siekdamos užtikrinti, kad duomenys ES lygmeniu būtų palyginami ir pakankamai išsamūs.

ĮGYVENDINIMAS, STEBĖSENA IR VERTINIMAS

22. Valstybės narės turėtų informuoti Komisiją apie šios rekomendacijos įgyvendinimo priemones iki [1 metai po priėmimo].
23. Valstybės narės turėtų bendradarbiauti su Komisija, padėdamos jai:
- (a) gerinti reguliarų duomenų teikimą paskelbiant juos Eurostato interneto svetainėje ir Lyčių lygybės strategijos stebėsenos portale:
 - (1) vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas, rodiklius suskirstyti pagal amžių, lankymo trukmę ir vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, lankymo rodiklius;
 - (2) ES SPGS pagrindinio rodiklio „Vaikai, lankantys oficialios vaikų priežiūros ar švietimo įstaigas“ ir kitų atitinkamų rodiklių pasikliautinieji intervalai kartu su lankymo rodikliais, siekiant užtikrinti palyginamumą tarp metų ir šalių;

- (3) siekiant išsamesnės aiškinamosios informacijos apie surinktus duomenis, visų pirma apie ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programas, kurios įtrauktos į rodiklių apibrėžtį.
- (b) sutelkti Sąjungos finansavimą nacionalinėms reformoms ir investicijoms į IUP remti;
 - (c) stebėti, kaip įgyvendinama ši rekomendacija, rengdama metinę lyčių lygybės Sąjungoje ataskaitą ir Europos semestro dokumentus, be kita ko, atitinkamais atvejais teikdama konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas valstybėms narėms, ir per penkerius metus pateikia Tarybai su šia rekomendacija susijusios pažangos ataskaitą;
 - (d) sudaryti palankesnes sąlygas Socialinės apsaugos komitete ir Užimtumo komitete rengti papildomus rodiklius, skatinti valstybes nares keistis gerąja patirtimi ir mokytis vieniems iš kitų, taip pat vykdyti techninių gebėjimų stiprinimo veiklą, ir toliau remti valstybių narių pastangas rengti ir įgyvendinti reformas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srityje, visų pirma pasitelkiant Europos švietimo erdvės strateginę programą ir techninės paramos priemonę;
 - (e) skatinti Sąjungos agentūras, pavyzdžiui, Europos lyčių lygybės institutą ir EUROFOUND, reguliariai rinkti duomenis, rengti rodiklius ir analizuoti vyrų ir moterų su priežiūra susijusių pareigų skirtumus, vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą ir apmokamam ir neapmokamam darbui skirtą laiką, individualią ir socialinę veiklą, kurią vykdo su priežiūra susijusių pareigų turinčios moterys ir vyrai, taip pat apie darbo sąlygas visą savo profesinį gyvenimą.

Priimta Briuselyje

*Tarybos vardu
Pirmininkas*